



Народныя артысты ля Беларускай філармоніі.

АЛЕЯ НАРОДНЫХ

Халоднай раніцай 21 кастрычніка ўздоўж бульвара Мулявіна, які атачае Беларускаю дзяржаўную філармонію, была закладзена Алея славы. Маладыя блакітныя ялічкі пасадзілі васямнаццаць асоб, уганараваных званнем народных артыстаў, дзеячаў датычных да музычных мастацтваў Беларусі, разам з прадстаўнікамі прадпрыемстваў Савецкага раёна сталіцы.



Міхась Дрынеўскі шырыць ля сваёй аліскі.

Аліна САЎЧАНКА / Фота аўтара

Як адзначыў кіраўнік адміністрацыі раёна Юрый Трушчанка, такую аднаасць дзеячаў культуры і флагаману вытворчасці нельга не палічыць сімвалічнай. А намеснік міністра культуры Беларусі Аляксандр Яцко падкрэсліў важнасць і дарэчнасць гэтай падзеі менавіта ў гэты год, што абвешчаны годам культуры.

Аляксандр Анісімаў, Наталля Гайда, Валянціна Гаява, Міхаіл Дрынеўскі, Валянцін Дудкевіч, Валянцін Елізар'еў, Леанід Захлеўны, Міхаіл Казінец, Ігар Лучанок, Святлана Лясун, Уладзімір Пятроў, Васіль Раінчык, Дзмітрый Смольскі, Міхаіл Фінберг, Эдуард Ханок, Алена Цялькова, Ніна Шарубіна, Анатоль Ярмоленка — гэта цэлая эпоха ў гісторыі беларускай культуры, заплаты фонд айчынай музыкі, сусор'е яе здабыткаў. Шыльды менавіта з названымі прозвішчамі будуць упрыгожваць Алею славы.



Эдуард Ханок з прадстаўніцтвам ЗАТ "Мабільныя Бюджэты" і Аляксандр Яцко.

Дарэчы, блакітная елка сімвалізуе вечнае жыццё і духоўнае багацце.

Крытычная маса

Агляд творчасці. Канвертаванай

Як і трэба было чакаць, леташняя прагнозы спраўдзіліся, і другі "Восеньскі салон з "Белгазпрамбанкам" поўнаасцю адпавядае сутнасці — "выстава-продаж твораў маладых мастакоў". Прычым узнікае ўражанне, нібы многія з твораў рабіліся адмыслова, каб быць прададзенымі. Смелыя ідэі або лёгкі эпітаж у некаторых з іх прысутнічаюць, ды...

Што да цановай катэгорыі... Гэтым разам усё таксама дыферэнцыравана, як тое і належыць рынку. І маючы ў кішэні лішнюю тысячу "новых" рублёў, ты можаш з гонарам адчуць сваю далучанасць да арт-бізнесу і калекцыянавання. Калі ж грошай у цябе разоў у дзесяць больш, будучь табе і памеры большыя, і выбар багацейшы, і фарбы ярчэйшыя. "Сапраўднае мастацтва... годнае каштаваць мільёны і адначасова не каштуе нічога" — пафасна абвешчаюць аўтары аднаго з канцэптуальных твораў, якія спрабуюць прадаць не карціну, а ўласныя подпісы. І тут жа карэктуюць самі сябе, выстаўляючы побач даволі аджэватныя ценнікі. Бо раптам хто купіць? Відавочна, большасць удзельнікаў аддаюць перавагу сініцы перад жоравам, ды і жартуўніку, якія эпітавалі коштамі, знайшлося небагата. Яно і зразумела, бо кірмаш — справа сур'ёзная.

Ілья СВІРЫН

Адпаведна, звычайна для многіх культурных праектаў пытанне "Каму і навошта?" гэтым разам атрыкала максімальна ўцяжны адказ. Галоўны адрасат — пакупнік, ва ўсёй яго разнастайнасці. У экспазіцыі "...Салона..." знойдзецца тавар на любы густ. Састарэлая рэспектабельная пара абярэ для сваёй спальні прыгожы традыцыйны пейзаж (а яны тут — у асартыменце). Топ-менеджар упрыгожыць офіс спакойнай графікай, здатнай станюча ўплываць на псіхалагічны клімат, а разам з тым і на імідж фірмы. Уладальнік кавярні "з прэтэнзіямі" таксама не сыдзе з пустымі рукамі — акурат яму і прызначаны розныя экстравагантныя спалучэнні піч-апа з мясной тушай ды іншыя выбрыкі. Калі вам трэба набыць падарунак шэфу з нагоды яго выхату на пенсію альбо ў бліжэйшай ад Мінска "Ікеі" не знайшлося патрэбнай "штучкі" для вашага інтэр'еру — можаце не сумнявацца, "Восеньскі салон..." прызначаны менавіта для вас.

Таму і "чужародных элементаў" альбо інтэрвенцый фактычна няма. Экстравагантнасці кітапту ўкрапленню ў карціну асамбляжу з накрывак для спойкаў толькі падмацоўваюць агульныя салонныя настроі. Што праўда, сярод джаркартуннай графікі і прыгожых пейзажыкаў апынулася пара канцэптуальных фотапраектаў, але выглядалі гэтыя паржаўленыя зернятокі ды тушы забітых на паляванні жывёлаў на агульных тле здзіўна ды невыразна. Як заўсёды, нехта з удзельнікаў ужо ўзняў тлум з прычыны дрэннага экспанавання іх працаў — і, падаецца, без асаблівых падставаў, бо лепей выставіць у адной зале на продаж творы 162 мастакоў, напэўна, проста немагчыма.

Такім чынам, калі разглядаць беларускае мастацтва ў якасці тавару, карціна атрымліваецца даволі прывабная: густы пакупнікоў улічаны ва ўсёй іх размаітасці, выбар ёсць, узровень... Хто б што ні казаў, але прафесійны ўзровень выпускікоў нашых творчых ВНУ папраўдзе высокі. Прычым гэта тычыцца не толькі знаных мастакоў, але таксама і "маладняку". Дарэчы, працэнтаў семдзесяць прозвішчаў удзельнікаў я дзевяць падаць прагледу экспазіцыі. Праўда, не магу сказаць, што іх запомніў — бо, зрэшты, і самі мастакі імкнуліся не столькі засваціцца, колькі менавіта прадацца. Адкрыццяў для мяне аказалася вобмай, але і расчараванню — таксама.

Згубіцца ў такім гарнідары, вядома, нескладана. Магчыма, гэта здарылася і з даволі някідкімі, як правіла, творамі адносна маладых беларускіх мадэрністаў, кожнаму з якіх уласцівы візуальны "почырк" і ідэйны грунт: Таццяна Кандраценка, Францішкі Брыгадзінай, Івана Сямілетава, Захара Кудзіна... Магчыма, не кожны да канца прасякнёўся крэатыўнасцю Аляксандра Бельскага, які, у лепшых сацяртаўскіх традыцыях, спалучае акадэмічны жывапіс з фантастычнымі сюжэтамі, і ў меланхалічнай лужыне ў яго адбіваецца касмічны карабель іншпалатнікаў, які джаліць зямлянаў лазерам.

Заканчэнне — на старонцы 9.



ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА!

РАЗВІРТУАЛІЗУЕМСЯ

Ў НАЦЫЯНАЛЬНЫМ МАСТАЦКІМ!

Запрашаем нашых чытачоў сустрэцца з журналістамі газеты "Культура" і часопіса "Мастацтва" ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь (вуліца Леніна, 20)! У сераду, 26 кастрычніка, з 11-й гадзіны і да закрыцця музея мы будзем сустракаць вас у фае ўстановы, распавядаць пра матэрыялы газеты, пра нашы планы і, вядома ж, пра магчымасці і варыянты аформіць падпіску на газету "Культура" і на часопіс "Мастацтва"!



УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сервіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Актуальна

"А яны ж дзецям цікавыя..."

Беларускаму тэлебачанню не хапае добрых дзіцячых перадач. Аб гэтым заявіла намеснік прэм'ер-міністра Наталля Качанова на семінары-нарадзе па сацыяльных пытаннях у Мінבלвыканкаме, перадае карэспандэнт Беларускага тэлеграфнага агенства.

"На выхадных часам бяру пулт, праглядаю каналы: няма нормальных дзіцячых перадач, якія, напрыклад, мы ў дзіцяцтве глядзелі. А яны ж дзецям цікавыя і такія перадачы павінны быць, у тым ліку на рэгіянальным тэлебачанні", — адзначыла віцэ-прэм'ер.

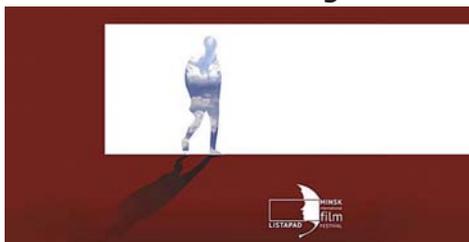
Важна, каб дзеці ў тым ліку праз такія перадачы атрымлівалі станоўчую інфармацыю. Гэта работа сёння асабліва важная ў сувязі з апошнімі падзеямі (нападзенне ў ГЦ "Еўропа", падлеткавыя суіцыды). — Заўяга БелТА), адзначыла Наталля Качанова. "Нам патрэбны добрыя дзіцячыя перадачы, станоўчая інфармацыя, якую атрымлівалі б нашы дзеці", — падкрэсліла яна.

Таксама Наталля Качанова даручыла павысіць эфектыўнасць работы псіхолагаў у школах. "Калі ёсць псіхолог у школе, няхай ён сто разоў пагаворыць з настаўнікам, паглядзіць на тое ці іншае дзіця, на яго паводзіны, — сказала яна. — Не заўсёды адекватныя паводзіны дзіцяці мы павінны бачыць і своечасова спыняць. Ён нехта прапусціць. У нас выбудавана структура, якая павінна працаваць на ўсіх узроўнях — дзіцячы сад, школа і гэтак далей".

Віцэ-прэм'ер адзначыла неабходнасць больш уважлівага падбору кадраў у гэтай галіне. "Псіхолог працуе з чалавечым лёсам, чалавечай душой. І трэба уважліва да гэтага падыходзіць. Падбарыце нормальных кадры. Сёння нашы ВНУ рыхтуюць вялікую колькасць спецыялістаў. І больш чым дастаткова", — рэзюмвала Наталля Качанова падчас выступлення на нарадзе.

У Мінску на пляцоўцы кінатэатра "Мір" адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная прэзентацыі праграмы XXIII Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад", які будзе праходзіць з 4 па 11 лістапада. Кінапаказы пройдуць у кінатэатрах "Масква", "Мір", "Піянер", "Перамога", "Цэнтральны" і Музеі гісторыі беларускага кіно.

Крокі да "Лістападу"



На мінскім кінафестывале сёлета прадманструюць 159 карцін, з якіх 83 — у рамках конкурсу. Геаграфія праграмы на дадзены момант складае 45 краін, і ўпершыню ў гісторыі ММКФ удзельнічае Ліван. Кіраўнік аддзела па кінематографіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ірына Белякова заўява, што "Лістапад" вельмі сімвалічна завяршае год культуры, гэтак чынам становячыся адной з самых важных падзей гэтага года.

Дырэктар праграм ігравога кіно "Лістапада-2016", дырэктар конкурсу фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі "Лістападзік" Ігар Сукманаў падзяліўся меркаваннем наконт спецыфікі беларускага кінамерапрымства. Па яго словах, "Лістапад" — адзіны срод кінафестываль свету, дзе робіцца ўпор на краіны з адзіным ідэалагічным мінулым і рознымі лёсамі цяпер. Напрыклад, у конкурсе дэбютных карцін "Маладоць на маршы" удзельнічаюць фільмы маладых духам, смелых рэжысёраў, якія не абмежаваны тэрытарыяльна, што не баяцца эксперыментавалі і нават аказаліся незразумелымі аўдыторыі.

Пра тое, чаго чакаць ад дакументальнай праграмы фестывалю, распавяла Ірына Дзямянава, дырэктар праграм неігравога кіно: "Шмат фільмаў будзе таксама менавіта ад маладых рэжысёраў". Таксама было падкрэслена, што ўпершыню лаўрэаты Нацыянальнага конкурсу "Лістапад" атры-

маюць у якасці прызоў падтрымку ў рэалізацыі свайго наступнага кінапраекта.

Анжэліка Крашэўская, дырэктар "Лістапада" і кіраўнік Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў "АРТ Карпарэйшн", выказала ўдзячнасць заснавальнікам буйнейшага кінафоруму краіны — Міністэрству культуры Беларусі і Мінгарвыканкаму. Выказала яна таксама і занепакоенасць за штогадовыя праблемы з пошукам дадатковага фінансавання: "Міністэрства культу-

ры моцна дапагае нам, як і ў пошуку спонсараў, аднак праблемы нікуды не знікаюць. Хацелася б у будучыні ўсё ж такі змяніць сітуацыю".

На пляцоўцы "Галерэя Tut.by" з 5 па 10 лістапада ў рамках форуму пройдзе індустрыяльная платформа кінафестывалю. Па словах Ірыны Белякова, каардынатары Лізаветы Бобрыкавай, галоўнай мэтай падзеі станецца ўвага да задач фарміравання нацыянальнай кініндустрыі, абмеркавання самых актуальных з іх на майстар-класах, канферэнцыях з рэжысёрамі і гэтак далей. Аднымі з самых цікавых мерапрыемстваў, якія аб'ячае платформа, стануць дзень віртуальнай рэальнасці і сцэнарнае "свацтваўство", дзе сцэнарысты прапануюць вынікі сваёй работы рэжысёрам.

На Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад" прыедуць госці з шэрагу краін-удзельніц. Ігар Сукманаў падкрэсліў, што робіцца ўпор на тыя імёны, чые карціны будуць прадстаўлены глядачам.

Напрыканцы ж прэс-канферэнцыі начальнік аддзела рэпертуарнага планавання і прагназавання УП "Кінавідзапракат Мінгарвыканкама" Вольга Багаварова агульна кошта на сеансы "Лістападаўскага" кіно. Білет на адкрыццё і закрыццё кінафестывалю абыдзецца мінчанам у 10 рублёў, на астатнія сеансы — ад 1 рубля 15 капеек да 6 рублёў у залежнасці ад месца і дня паказу.

Вольга СТАРАВОЙТАВА, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Культура ў планіроўцы

20 кастрычніка ў Нацыянальным прэс-цэнтры адбылася прэс-канферэнцыя намесніка старшыні Камітэта архітэктурны і горадабудаўніцтва Мінгарвыканкама Вольгі Верамей і галоўнага архітэктара УП "Мінскграда" Аляксандра Акенцьева па тэме "Перспектывы горадабудаўнічага развіцця ў горадзе Мінску".

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Спадар Акенцьеў азнаёміў журналістаў з асноўнымі палажэннямі генеральнага плана развіцця Мінска да 2030 года. Адной з праблем, з якімі сутыкнуліся праекціроўшчыкі, ён назваў тую акалічнасць, што тэмп жыццёвага будаўніцтва ў сталіцы апырэдзжалі развіццё сацыяльна-культурнай сферы. Так што, па ягоных словах, архітэктары і будаўнікі маюць абавязкі перад жыхарамі новых раёнаў, якім не стае дзіцячых садкоў, школ, дамоў быту, паліклінік ды іншых чынінікаў камфорта жыцця. Праз гэта адчуваецца вялікая нагрузка на транспарт, бо за паслугамі, якія мусяць быць у крокавай даступнасці, даводзіцца вытрапляцца ў "няблізкі свет". Між тым як нормы камфорту, прынятыя ў сусветнай горадабудаўнічай практыцы, прадугледжваюць адлегласць ад жылта да зградных вышэй установаў 12 хвілін транспартам і не болей як 30 хвілін. У нас такое далёка не паўсюль...

Новы генплан мае тры стратэгічныя мэты. Першая: пераход ад сістэмы мікрараёнаў да квартальнай арганізацыі гарадской прасторы. Калі мікрараён ахоплівае прастору ў 100 гектараў, ды квартал у максімальным выўленні — 10. У аснове мікрараёна — чыстая функцыя, а вось у квартале можна стварыць унікальную прастору сумой, утульнасці, псіхалагічнага камфорту.

Другое: стварэнне ўмоў, пры якіх змена пакаленняў гараджан будзе праходзіць бесканфліктна. Развіццё горада прадугледжвае пастаяннае абнаўленне. А значыць, рэканструкцыі і перабудовы непазбежны. І абумоўленыя яны павышэннем якасці жыцця, з'яўленнем новых патрэб, развіццём новых тэхналогій. Скажам, зусім нядаўна мінчан глядзелі на метр жа на

цуд, а сёння гэта звывікла рэч. Сёння праектаваць транспартную сістэму Мінска трэба так, каб яна адпавядала гістарычнай перспектыве — транспартным сродкам, якіх яшчэ няма, але якія, верагодна, мусяць з'явіцца. Інакш гаворачы, трэба працаваць на апырэдзяненне. Але пры гэтым гораду варта заставацца гарманічнай структурай, дзе людзям розных пакаленняў аднолькава ўтульна.

З гэтай нагоды Аляксандр Акенцьеў загадуў гутаркі са шведскімі калегамі. Швецыя — краіна з высокім жыццёвым узроўнем, а Стакгольм — адзін з самых утульных і гарманічных гарадоў свету. Дык вось па словах шведскіх архітэктараў, грамадзяне гэтай навучнай краіны прыязна ставяцца да перабудовы і рэканструкцыі, якія дадаюць жыццё зручнасці, але кіруюцца логікай "толькі не ў маім двары"...

Трэцяе: грамадзянскае стаўленне мінчаніна. Гэта значыць, горад мусяць быць такім, каб ягоны жыхар паўсюль, куды б яго ні занёс лёс, з годнасцю казаў: "Я — мінчанін!" Зрэшты, горад мацуецца любоўю ягоных жыхароў.

Сярод пытанняў, якія задавалі журналісты, было пра інвестыцыйны клімат у горадзе, пра лёс вытворчых будынкаў пасля выносу самой вытворчасці за межы сталіцы, пра тое, што пабудуць на месцы старога будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, ці ёсць шанцы захаваць Асмалюўку як помнік горадабудаўніцтва. Ад нашай жа газеты было пытанне, пра прадугледжана ў новым генплане да завдання культурных патрэб мінчан? Спадар Акенцьеў адказаў, што ўстановы сацыяльна-культурнага тыпа кінатэатры ці дамы быту, закладзены ў планіроўку новых гарадскіх раёнаў і рэканструкцыі старых. Прычым, каб яны былі для гараджан у крокавай даступнасці. Але рэалізаваць гэтыя добрыя намеры на справе бывае даволі цяжка. Калі ж кажаць пра культурныя аб'екты агульнагарадскага прызначэння ці нацыянальнага маштабу, дык і тут сваё цяжкасці.

Ахвочым пабудавання прадпрыемства аўтасэрвісу ці грамадскага харчавання шмат. Бо гэта аб'ячае хуткія грошы. А культурны аб'ект прыносіць прыбытак у перспектыве аддаленай. Так што на такую справу знайсці інвестара нялёгка.

Традыцыйна многімі гараджанамі сталічны Музей гісторыі першага з'езду РСДРП успрымаецца як сведчанне палітычных перадрэвалюцыйных падзей на памежжы XIX і XX стагоддзяў. Яно і не дыўна: у савецкі час канцэпцыя музея адлюстроўвала шматлікія ідэалагічныя шаблоны. Апошні ж пару дзесяцігоддзяў гэтая ўстанова з'яўляецца філіялам Нацыянальнага гістарычнага музея. Паступова змяняецца і нападзенне. А неўзабаве наогул какаецца адкрыццё новай пастаяннай экспазіцыі.

Кастусь АНТАНОВІЧ / Фота аўтара

Галоўная прычына: каб адпавядаць сучасным патрабаванням і не толькі не згубіць наведальніка, але і ўзбагаціць культурнае жыццё Мінска. Па словах Андрэя Ляневіча, вядучага навуковага супрацоўніка Нацыянальнага гістарычнага музея, папярэдняя экспазіцыя дзейнічала з 2008 года. За гэты час мацэрыял, што дэманстраваліся, інфармацыя і тэхнічна састарэў.

Неабходна было абнавіць інфармацыйную базу. А таму ў працэсе стварэння экспазіцыі музейшчыкі дадалі інфармацыю пра горад Мінск канца XIX — пачатку XX стагоддзя. Таксама быў уведзены дадатковы прадметны шэраг.

Падзеі, звязаныя з гэтым з'ездам, цяпер будуць разглядацца не як адарваныя кавалкі гісторыі Мінска, а як складнікі палітры губернскага горада. Раней наведальніку распавядалі пра саму падзею, пра далейшую гісторыю стварэння бальшавіцкай партыі, рэвалюцыйнай падзеі. Госьці музея не ўяўляў, якім быў Мінск канца XIX стагоддзя. А ў гэты час тут адбыліся разнастайныя культурныя і грамадскія падзеі, горадам вядомыя знакі Караль Чапскі. Адчуць тую эпоху дапамогуць разнастайныя архіўныя фотаздымкі, а таксама інфармацыя пра іх стваральнікаў.

Вельмі цікава будзе пазнаёміцца з новым фарматам асветлення пытанняў жандармскага вышуку, у тым ліку праз постаць беларускага Шэрлака Холмса — Аркадзя Кашко — аднаго з самых знакамітых дэтэктываў Расійскай імперыі. Па-новаму будзе падарэна інфармацыя пра дэлегатаў самога з'езду, палітычнае жыццё на тэрыторыі тагачаснага Паўночна-Заходняга краю.

У планах музея магчымыя сфатаграфавання з манекенам Леніна пакуль не прадугледжваецца. Аднак з іншымі героямі таго часу сцэні зрабіць будзе можна. Апроч таго, адна з залаў будзе паступова набываць інтэрактыўны характар: там будуць адбывацца імпрэзы, розныя невялікія выставы, прэзентацыі.

Гэтая ШТОТДІНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАПІЛАУ. **Адказны сакратар**: Юры КАРТЭНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУЦІЦВІЧ, Барыс КРЫЖАК, Юген РАТН, Ілья СЕВЯНІН; **апаляўнічы рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛІШЧКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАЦ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОБАД; **карэктар** — Мар'я ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (16-28, 94-98, чысерты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Факсімільны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдаецца — Рэдакцыйна-выдавецкае "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. 16-28, 94-98, чысерты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паважліва просіцца, паўночнае імя і імя па бацьку, паштартныя звесткі (імялар паштарт, дату выдання, кім і калі выдадзены паштарт, асабствы нумар), асноўнае месца пражывання аўтара. Аўтары рэкламы не размяшчаюць і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2016, №43/44 179. Індэксы 53875, 538752. Рознічны кошт на рамалінацыі: Пагісіна ў друку 21.10.2016 у 20.30. Заказ №399. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку". ЛІТ № 02330106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.**

Не стала кіраўніца Музея Уладзіміра Мулявіна Святлана Пенкіна — сёбра рэдакцыі газеты "Культура". Жыццё Святланы Аляксандраўны абв'ялося на 66-м годзе. Займаўшыся вядомасць як актрыса, Святлана Пенкіна большую частку жыцця прысвечала працы ў ансамблі "Песняры". А пасля смерці мужа, лідара легендарнага гурта Уладзіміра Мулявіна, стварала яго музей у Беларускай дзяржаўнай філармоніі і ругліва захоўвала ў ім палічар па выбітнага творцу. Вось і гэты здымак зроблены падчас святаў Вялікай Міжнароднага дня музеяў ў мулявінскай экспазіцыі. **Шчырыя спачуваныя рэдакцыя "К" выказвае родным, блізкім і сябрам Святланы Пенкінай.**

Страта

Фота Барыса КРЫЖАКА

Рэпартёрскі марафон

Віншаванні: 25 гадоў з дня выхаду ў свет першага нумара "К"



Пакуль без сэлфі з Ільічом, але — з мінскім Шэрлакам



Можна будзе пабачыць у рамках асноўнай экспазіцыі і постаці Янкі Купалы і Змітрака Бядулі. І зусім не з-за іх палітычных перакананняў. Усё нашмат прасцей. Справа ў тым, што з гэтым домам звязана значна больш гісторыі, чым можна сабе ўявіць. Некаторыя з іх ужо сталі гарадскімі легендамі. Так, некалькі гадоў у гэтым доме жылі нашы выбітныя пісьменнікі. Першы пераклад на беларускую мову "Слова пра поход Ігаравы" быў здзейснены Янкам Ку-

палам менавіта ў гэтым месцы. Гэты факт не маглі абсцы пры абнаўленні экспазіцыі. Тым больш, недалёка — на іншым безразе Свіслачы — знаходзіцца Літаратурны музей Янкі Купалы і парк, які носяць імя нашага класіка. Варта дадаць, што інфармацыя ў экспазіцыі будзе змешчана на беларускай, рускай і англійскай мовах. Ужо запісаныя аўдыягіды. Апроч таго, у бліжэйшых планах размяшчэнне на музейных прадметах QR-кодаў.

Калектыву газеты "Культура"
Дарагія сябры!
Прыміце ад Цэнтральнага камітэта Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму шчырыя віншаванні са змяняльным юбілеем — 25-годдзем з дня выхаду ў свет першага нумара газеты "Культура"!

Многае змянілася за гады існавання слаўтай газеты. Але ва ўсе часы яна займала адно з самых значных і адметных месцаў сярод сродкаў масавай інфармацыі нашай краіны. І гэта не выпадкова, бо газету робяць сапраўдныя прафесіяналы сваёй Справы, уплюблёныя не толькі ў яе, але перш за ўсё ў Культуру роднай Беларусі і яе таленавітых людзей.

Як у кожнага яркага, самабытнага выдання, у "Культуры" шмат адданых чытачоў і сяброў. За мінулыя гады для іх любімая газета стала даверным суразмоўцам, з якім можна абмеркаваць самыя актуальныя тэмы. Вашы газетныя палосы — гэта надзейныя крыніцы інфармацыі пра ўсё, што адбываецца ў нашай галіне. Творчы патэнцыял выдання бязмежны, і гэта бачна па тым, як мяняецца газета вонкава і ўнутрана. У розныя этапы жыцця газета "Культура" заўжды жаданы сябар і спадарожнік.

Творчы падыход да справы, дынамічны і эстэтычны стыль працы, увага да новых ідэй адрозніваюць ваш калектыв аднадумцаў і прафесіяналаў. Ад душы жадаем усім супрацоўнікам і ветэранам газеты добрага здароўя, даўгажывання, дабрабыту, творчай энергіі, новых прафесійных поспехаў у рэалізацыі акрэсленых планаў!

Наталля АЎДЗЕЕВА,
старшыня ЦК Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму

Парыж, 14 кастрычніка 2016 года
Паважаны Сяргей Сяргеевіч!

Сардэчна віншую Вас і ўвесь калектыв газеты "Культура" з 25-гадовым юбілеем з часу выхаду першага нумара. Дваццаць пяць гадоў працы — яскравы прыклад асветніцкай дзейнасці і самаадданага служэння беларускай культуры.

Жадаю поспехаў у выкасароднай дзейнасці па фарміраванні і пашырэнні духоўнага багацця беларускага народа. Творчага натхнення, нязменнага прафесійнага росту, здароўя, бадзёрасці і дабрабыту.

Павел ЛАТУШКА, Пасол Беларусі ў Францыі, Іспаніі, Партугаліі, Пастаянны прадстаўнік Беларусі пры UNESCO

Калектыву БелТА віншуе рэдакцыю газеты "Культура" з 25-годдзем. За гэтыя гады выданне заслужыла высокі аўтарытэт у прафесійнай супольнасці і ў чытацкай аўдыторыі. Сёння газета з'яўляецца актуальнай пляцоўкай для дыскусій, сумленнай і ўдуплівай размовы аб развіцці культуры Беларусі. Прыміце шчырыя пажаданні здароўя, шчасця, творчых поспехаў, новых геніяльных тэм і высокіх накладаў!

Намеснік генеральнага дырэктара БелТА Аксана КІРЬЛІЧЫК

Калектыву газеты "Культура"
Дарагія сябры!

Прыміце шчырыя віншаванні з 25-гадовым юбілеем з дня выхаду першага нумара нашай любімай газеты "Культура".

За 25 гадоў сваёй творчай біяграфіі газета "Культура" як галоўны інфармацыйны орган сферы культуры стала кампетэнтнай і сучаснай крыніцай інфармацыі, своеасаблівым дзённым падзеям, найцікавейшай дыскусійнай пляцоўкай па праблемах мастацтва і культуры. З нязменнай цікавасцю творчая інтэлігенцыя Беларусі штотдзень сочыць за матэрыяламі найпапулярнейшых рубрык "Вяртанне імёнаў", "Круглыя сталы", "К" інфармуе", "На маю думку", "Паралелі", "Крытычная маса" і іншых.

Газета "Культура" — лютэрка культурнай дзейнасці, што адлюстроўвае творчае жыццё нашай краіны ва ўсёй шматграннасці яго праёў, актуальных задач, пастаўленых Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам у галіне мастацтва і культуры. Яркім пацвярджэннем гэтага з'яўляецца актыўны ўдзел усяго калектыву ў рэалізацыі дзяр-

жаўнай праграмы "Культура Беларусі", асвятленні этапаў яе выканання.

Чытачы газеты "Культура" — не толькі творчая інтэлігенцыя, але і адукаваныя аматары мастацтва, патрабавальныя да якасці матэрыялаў, іх сапраўднасці, актуальнасці, аналітычнага падыходу. На гэта здольны толькі творчы калектыв сапраўдных прафесіяналаў; у кожнага з якіх свае пазіцыі. Усім вядомыя "зоркі" культурнай журналістыкі, прафесіяналы сваёй справы — Барыс Крэпак, Ілья Свірын, Пётра Васілеўскі, Дар'я Амяляковіч і іншыя, у якіх вучыцца майстэрству таленавіта моладзі.

Жадаем калектыву рэдакцыі газеты "Культура" высока трымаць журналісцкую планку, ствараць і далей цікава, змястоўна матэрыялы, якія адлюстроўваюць усе аспекты культурнага жыцця роднай Бацькаўшчыны.

Калектыву Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусі 14 кастрычніка 2016 года

Чвэрць стагоддзя таму ў беларускай дзяржаве з'явілася ўласнае спецыялізаванае выданне, прысвечанае Культурцы. З таго часу газета "Культура" прыходзіць ва ўстаноў культуры, адукацыі, у дамы мясцовай інтэлігенцыі, распавядае пра гісторыю і традыцыі, знаёміць з сучаснымі тэндэнцыямі ў свеце і ў нашай культуры. **Грамадскае аб'яднанне "Беларускі фонд культуры" і рэдакцыя "Краязнаўчай газеты"** шчыра віншуюць калектыв з 25-годдзем выдання. Зычым газеце новых тэм, аўтараў і падпісчыкаў, а супрацоўнікам — здароўя, моцы, поспехаў.

25 гадоў творчы калектыв газеты "Культура" знаходзіцца ў прасторы нацыянальнай культуры ў самай гушчы падзей. Рэпартажы і аналітычныя артыкулы газеты прасякнуты не толькі гонарам за культурныя дасягненні нашай краіны, але і напоўнены разважанымі аб яе стане і праблемах, а гэта сведчыць пра тое, што вамі рухае неабякавае імкненне дапамагчы культуры Беларусі быць яшчэ больш яскравай і дынамічна развіваючайся.

Вашы карэспандэнты пабывалі ў аддаленых кутках нашай краіны, не па чутках ведаюць пра культурнае жыццё ў малых населеных пунктах, раённых і абласных цэнтрах. Выказваем сардэчную падзяку за пільную ўвагу да праблем і поспехаў бібліятэк нашай краіны.

Жадаем Вам і ўсяму калектыву невывярннай энергіі, бадзёрасці, творчага гарэння і шмат поспехаў на ніве нацыянальнай культуры. Будзьце заўсёды побач з намі!

З павагай, адміністрацыя і калектыв Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя Уладзіміра Леніна

Паважаны сонм выдаўцоў і стваральнікаў "К"!

Дазвольце павіншаваць усіх вас са святам. Прыміце пажаданні далейшага росквіту "К" у славу Культурцы, здароўя ва ўсіх кірунках, любові народа, розных цікавых падзей і каментарыяў... Увогуле, вамі разумнаму, неаб'якаваму, добразычліваму калектыву ура, ура, ура! Удачы!

З павагай, Алена КАЛУГІНА, малодшы навуковы супрацоўнік Музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля

Малюўнічае віншаванне з 25-годдзем "Культуры" прыйшло ад сябры рэдакцыйнага савета газеты і яе аўтара, фатографа, заслужанага работніка культуры Рэспублікі Беларусі Юрыя Васілева. "Цудоўныя дні восені — і цудоўныя дні для "К", — зазначыў Юры Сяргеевіч, пажадаўшы плёну рэдакцыі ў папулярныя фатаграфічнай культуры і спадчыны.

3 зоркай Італіі



Фотафакт

Фінал XVI Сусветнага тыдня італьянскай мовы ў Мінску запомніўся яркімі падзеямі. 21 кастрычніка ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, генеральны дырэктар НММ Уладзімір Пракапаў быў узнагароджаны ордэнам Зоркі Італіі, які ўручыў яму Надзвычайны і Паўнамочны Пасол Італіі ў Рэспубліцы Беларусь Стэфана Б'янікі за шматлікія сумесныя праекты і моцныя сяброўскія кантакты з Італьянскай Рэспублікай (на фота). Урачыстае мерапрыемства працягнулася прэзентацыяй дакументальнага фільма "Майстэрня з вуліцы Вальсальва. Прыма Кантавалі, скрыпнічынны спру майстар з Імолы" пра вядомага і за межамі Італіі майстра, чья апошняя скрыпка была зроблена ў 1989 годзе. Джузэпэ Савіні, прадстаўнік Фонду ашчаднай касы Імолы, упаладнік інструмента Кантавалі 1923 года з надпісам "Бясконная ноч любові", ласкава прывёз яго ў Мінск. Першымі выпрабавалі гучанне навуачныя гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, а зўтра скрыпка загучыць у зале Беларускай філармоніі.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Семинар "Сацыялістычная павяная архітэктура краін Усходняй і Цэнтральнай Еўропы" стаў падзейі па-праўдзе знакавай. Прычым справа нават не ў тым, што ён сабраў доволі статусных спецыялістаў з шасці краін. Бо сабраліся яны не проста "каб пагутарыць" — сустрэча мае стаць адпраўным пунктам на папулярным шляху падрыхтоўкі адпаведнай міжнароднай намінацыі ў UNESCO. І самае прыемнае для нас заключалася ў тым, што гэтым разам наша краіна — якая, па шчырасці, прывыкла да "даганяц" і далучацца да ўжо існых культурных працэсаў — мае шанец стаць адной з самых вытокаў новай ініцыятывы. Як адзначалі эксперты, Мінск быў абраны "цэнтрам зборкі" влізнай серыяльнай намінацыі зусім невыпадкова.

Ілья СВІРІН

Несупадзенне прыярытэтаў

Іты семінар стаў лагічным "працягам папярэдняй серыі". Леташні папярэднік ("К" № 49 за 2015 год), прысвечаны надзённай для нас тэме папаўнення Спіса светнай спадчыны, меў для многіх ачынных спецыялістаў эфект ацвержальнага дыялогу. Надзвычай прадстаўнічы замежных экспертаў, якіх завабіў на Беларусь фонд "Культурная спадчына і сучаснасць", у адзін голас заявілі: калі вы і праўда хочаце прасунуць нешта ў UNESCO, трэба найперш улічваць міжнародную кан'юнктуру. Замкі і палацы сёння ўжо трохі не ў модзе, і таму лепей прапанаваць тое, чаго ў Спісе пакуль няма. Найбольш перспектыўным беларускім аб'ектам для ўключэння ў Спіс UNESCO за межні адмыслова аднадушна ды без ваганняў назвалі цэнтральны праспект Мінска.

Варта адзначыць, што многія ачыныя спецыялісты маюць зусім іншыя прыярытэты. І таму ў апошняй версіі Папярэдняга спісу аб'ектаў, якія Беларусь прапануе да ўключэння ў лік Светнай спадчыны, праспект месца не знайшоўся. Адзначыўшы высілку беларускіх уладаў у справе захавання гэтага помніка горадабудаўніцтва, удзельнікі сёлетняга семінару ў сваёй рэзалюцыі заклікалі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь краіны вярнуць яго ў прэвентывны спіс.

Энтузіязм замежных экспертаў вылучаўся доволі лёгка: падобных аб'ектаў у Спісе светнай спадчыны пакуль няма. Гэтая акалічнасць можа адыграць вырашальную ролю, зважаючы на актуальнасць у апошнія гады тэндэнцыі "запаўнення прабелаў". Боальш за тое, не прадстаўлены належным чынам і сам перыяд, які многім

падаецца зусім нядаўнім. Як адзначыў у сваім сёлетнім дакладзе дырэктар дэпартаменту аховы спадчыны Берліна Ёрг Хаспел, калі XX стагоддзе ў Сусветным спісе агульна прадстаўлена доволі змястоўна (прыблізна дзве сотні, альбо 20% ад агульнай колькасці аб'ектаў), дык помнікаў, прыналежаючых да павянага часу, не набіраецца і дзясятка.

Прычым адзін з іх вас дакладна здзівіць. Толькі на гэтым семінары ўдалося ўрэшце ўцямаць, за якія заслугі ў Сусветны Спіс быў унесены цэнтр Варшавы. Як вядома, аўтэнтычным яго ніяк не назавеш — немцы не пакінулі там і каменя на камені, і пасля вайны ўсё даваляся, лічы, будаваць нанова (прамаўляючы з гэтай нагоды слова "рэстаўрацыя", нямецкі прафесар Брыта

Прычым адказы на гэтыя пытанні неабходна сфармуляваць так, каб яны выглядалі перакананымі не толькі для нашых суайчыннікаў (што пакуль назіраецца не заўсёды), але і для экспертаў, скажам, з Афрыкі ці Аўстраліі — бо Спіс жа светны!

У інтэлектуальных колах Беларусі новыя канцэпцыі банання Праспекта ўжо даўно артыкуляваны. Прыкладам, "Горад Со-Нца" Артура Клінава адсылае да ўніверсальнага архетыпу Утопіі, разглядаючы высілку савецкіх архітэктараў як чарговую спробу стварэння ідэальнага горада. Менавіта ў гэтым ракурсе сільна разглядаць неакласіцыстычны савецкі ансамбль і ўдзельнікі семінару.

Засталося толькі вызначыць тэма семантычныя ніткі, на якія мож-

Дыялектыка сацэрэалізму

Як засведчыла дыскусія, з тэрміналагічным апаратам у дадзеным выпадку пакуль таксама навідавоку пэўная нявызначанасць. Якую менавіта архітэктуру магчыма спалучыць з адной намінацыяй? Сацыялістычнаю? Сацэрэалістычнаю? Альбо савецкай класіцызмам? Тут, вядома ж, ёсць пэўныя нюансы — і пакуль што няма пэўнасці.

Прыкладам, некаторыя ўдзельнікі семінару дурэцка паўстаўлялі савецкі мадэрнізм і "архітэктурны сацэрэалізм" — маючы пад ім на ўвазе менавіта неакласіцызм. Хаця, як падаецца, абедзве з'явы могуць быць дапасаваныя да сацэрэалізму: ён дэкараваў сябе не ў мастацкай, але выключна ў ідэяльнай плоскасці, і пытанне стылю, адпаведна, было ўжо другасным.

Куды цікавей, напэўна, зрабіць акцэнт на відавочную парадаксальнасць "сталінскага ампіру" як сацыякультурнага феномена — працягваючы авангардысцкія ідэі "будоў новага свету", ён кіраваўся "ідыяна варожымі", здавалася б, эстэтычнымі ўзорамі. Маскоўскі даследчык Мікалай Васільеў перакананы, што ў мінскіх гмах чужаць адгалоскі тых мастацкіх стыляў, якія самі па сабе ствараліся зусім не для ўвасаблення камуністычнай утопіі — ад класіцызму да ар-дэко. І гэтая дыялектыка таксама варта асэнсавання.



Таму і не дзіўна, што рэзалюцыя семінара ўтрымлівае не надта шмат канкрэтных рашэнняў, і самае пэўнае з іх — гэта неабходнасць працягваць дыскусію экспертаў па ўсіх акрэсленых вышэй пытаннях. Прычым найбольш спрыяльным месцам такіх сустрэч нямецкі прафесар Майкл Шміт назваў менавіта Мінск. Удзельнікі сумоўя яго падтрымалі.

Чаму? Па-першае, гэта архітэктурныя вартасці самога праспекта, які можа прэтэндаваць на асабліва пачэсную ролю ў серыяльнай намінацыі. Па-другое, даецца ў знакі чыста геаграфічнае становішча і нават цяперашні міжнародны імідж Мінска як месца перамоў.

Цяжка пакуль прагназаваць, якім (і калі) будзе фініш гэтага доўгага шляху ў Спіс Светнай спадчыны. Але хочацца верыць, што сам працэс паспрые не толькі вывучэнню ды асэнсаванню сацэрэалістычнай спадчыны, але і яе захаванню. Балазе замежныя госці былі шчыра ўражаныя тым, што мінскі праспект сёння сапраўды выглядае як цэльны помнік горадабудаўніцтва, не надта парушаны бяздумнымі ўварваннямі. І варта спадзявацца, што такое стаўленне будзе і надалей уласцівае як для яго, так і для іншых, хай сабе і не настолькі выбітных, узорнаў архітэктурнай спадчыны той пары.

K

Фармулёўкі мінскага праспекта



Гэтак вяртацца пра галоўны праспект Мінска акрута той парой, што зафіксавана на гэтым фотарафаце.

Рудольф зрабіла пальцамі знак двукосся. Таму і статус ён атрымаў як помнік горадабудаўніцтва... не сёвай даўніны, але менавіта другой паловы XX стагоддзя. Міжнароднае "журы" ацаніла нават не сам помнік, а памкненне палякаў аднавіць сваю сталіцу. Гэта, уласна, пра важнасць у дадзеным выпадку ідэянаў складніку і наогул інтэр-прэтацыі.

Праблема інтэрпрэтацыі

Як і трэба было чакаць, менавіта яна стала асноўным стрыжнявым дыскусіі. Пытанне, як належыць сёння ўспрымаць савецкую архітэктуру, немінуца цягне за сабой і наступнае: як адзвіжыць яе ад не надта прывабнага палітычнага кантэксту? Урэшце, ці ўтрымлівае яна наогул нейкі ўніверсальны мастацкі і гуманітарны вартасці — альбо ёй час ва ўтыль разам з той эпохай, што яе спарадзіла?

На маю думку...

Яшчэ ў жніўні ў зале бібліятэкі Саюза архітэктараў Беларусі адбыўся "крутыя стол" на тэму "Сінтэз мастацтваў у архітэктуры". Як удзельнік гэтага сумоўя, як мастак і педагог я мусу падзяліцца сваімі, падкрэслена — асабістымі — меркаваннямі на згаданую тэму.

Гаворка ішла пра тое, што змянілася за апошнія 20 гадоў, ці ёсць запатрабаванасць так звананага сінтэзу мастацтваў сёння і што робяць, чым вылучаюцца ізноў сёння нашы архітэктары, скульптары, манументалісты. І галоўнае, каму гэта патрэбна? Дзяржаве? Прыватнаму інвестару? Грамадзе? На-

Калі месца мастака займае аматар...

жаль, згадваючы станоўчы вопыт, выступаючы спасылаліся на за мяжа — Літву, Польшчу, нават Украіну. А да пазіцыі грамадства часта прыслухоўваліся і прыслухоўваюцца? Памятаю, напрыклад, якія дыскусіі і бойкі ішлі ў 1978 годзе вакол роспісу ў Палацы чыгуначнікаў у Мінску (аўтары — Зоя Літвінава і Святлана Каткова). Сёння ж, думаецца, нават не крыку — разумнага слова інвестар, што дыктуе ўмовы, не пачуе. Не захаца пачуць... Так, інвестар дыктуе свае ўмовы мастаку ці скульптару ўжо на стадыі эскізнай распрацоўкі кампазіцыі. Атрымліваецца, што ягоны густ, ягонае выхаванне, яго-

нае асабістае бананне мастацтва адыгрывае вызначальную ролю ў лёдзе твора...

Ці вось такая праблема. Узгада новы для нас спрэчны, але дастаткова агрэсіўны від мастацтва — "графіцы". У час практыкі са студэнтамі на брандамаўры аднаго з адміністрацыйных будынкаў у Валожыне мы ўбачылі зухавата намалёваную кампазіцыю на тэму "Птушкі Бацькаўшчыны"... Далей, і ўвалцы — ізноў "Птушкі Бацькаўшчыны". Можна, так і далей па ўсіх мэтачках. Проста, лёгка, танна. І галава не баліць у тых жа мясцоўх кіраўнікоў — фіна, ёсць каларыя кампазіцыйна пляма. А

зрабіць складаную, творчую кампазіцыю, прысвечаную, напрыклад, адметным постацям той жа Валожыншчыны — тут трэба наймаць сур'езнага мастака. Такі твор — гэта вялікая адказнасць перад людзьмі і перад Богам. А так — прастаіць "графіцы" гады два-тры — ну і добра...

Дарчы, прыхільніку гэтай тэхнікі выканання ўвесь час больш. І яны аргументуюць сваю пазіцыю проста — хуткасць. Між тым, хутка — не значыць добра. А мастакі толькі і чуюць: "На вашы таленавітыя эскізы часу няма. Яшчэ нейкія ўгадванні, абмеркаванні, грамадскія парадзі. Трэба зараз і сёння. Усё!"

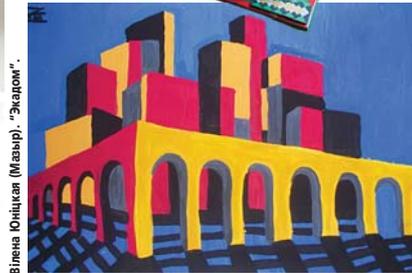
У Нацыянальным цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі паказалі лепшыя работы рэспубліканскага конкурсу дзіцячай творчасці "АрхНавацыя — 2016". Адрэзу скажу, што выстава варта ўвагі, але яе назва ў нейкай ступені ўводзіць гледча ў зман. Слова "навацыя" з дарослага лексікону. Дзіцячыя практыкаванні пад гэты вызначэнне не трапляюць у прынцыпе. Тым больш, калі гаворка ідзе пра архітэктуру — сферу, дзе "новае слова" можна пачуць хіба раз на стагоддзе. Больш карэктным для вызначэння сутнасці конкурсу быў тэрмін "архітэктурныя фантазіі".

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

У конкурсе бралі ўдзел больш тысячы выхаванцаў адукацыйных устаноў з усіх рэгіёнаў краіны. І супернічалі яны ў намінацыях "Жывапіс", "Графіка", "Архітэктурнае макетаваанне" па тэмах "Стылі ў дойлідстве Беларусі" і "Экаархітэктура".

Ёсць, аднак, сярэд прадстаўленых ў экспазіцыі работ і такіх, што да замоўленых тэм маюць дачыненне хіба ўскоснае, але даюць уяўленне пра ступень даведчанасці аўтараў у гісторыю мастацтва. Хтосьці, як Кірыл Іванейчык з мястэчка Красная Слабада ў Салігорскім раёне (жывапіс "Гэта мой дом") арыентаваны на класічны рэалістычны пейзаж. А вось Алксандра Пуллікава з Мінска ("Маяк"), відаць, знаёма з узорамі беспрадметнага дэкарацыўнага мастацтва. Хоць яна і адштурхоўваецца ад рэальнасці, але выключна дзеля таго, каб гуляць з колерам. Кампазіцыя мінчанкі Кацярыны Зайцавай "Горад" выклікае згядкі пра метафізічныя краявіды Джорджа дэ Кірыка.

Архітэктурнае макетаваанне — гэта і набыццё навукі, якія спатрэбяцца таму, хто захаца звязаць сваё жыццё з архітэктурай або дызайнам, і магчымаць адчуць, зраўнець асаблівасці розных стыляў. Такая праца патрабуе ад выканаўцы цярплівасці, дакладнасці, канструктыўнага мыслення. Ёўня якасці праявіліся ў работах гамялячанака Таццяны Сталевавай і Юліі Крывашай "Гомельскі драматычны тэатр", Вікторыі Юрчык і Таццяны Юрэн з Баранавіч "Мірскі замак", відчачаніна Міхайла Каліны "Архітэктурнае збудаванне". Апошняя работа гэта макет не помніку дойлідства, а сучаснага будынка. І паколькі будынак не мае ні назвы, ні геаграфічнай прывязкі, яго, мабыць, трэба лічыць праектнай прапановай. Будынак даволі цікавы ў канструктыўным сэнсе як узор формы вонкава прастай і эфектнай, але са складаным



Станіслаў Вішняк, Міхаіл Караваеў (Віцебск), "Экадом".

Вілена Юніцкая (Мінск), "Экадом".

Кацярына Зяліцава (Мінск), "Горад".

Для сябе ж рупяцця...

начынем. Хочацца думаць, што аўтар прыдумаў гэта сам, а не падгледзеў у архітэктурным часопісе, якіх сёння процьма.

Экалагічная тэма для выставы стрыманая. Работы экспазіцыі дэманструюць рознае разуменне і самага паняцця "экалогія" і яго нага спалучэння з урбаністыкаю. Вілена Юніцкая з Мазыры пад назваю "Экадом" прадставіла вясковую хату... на дрэве. Як праект гэта абсурд, бо, хоць па Дарвіне мы некалі з дрэваў на зямлю спусціліся, вярнуцца туды мы ўжо не здолеем. У дадзеным жа выпадку дом на дрэве — гэта знак, сімвал, даступная разуменню ілюстрацыя думкі, што наша жытло ды ўвогуле сістэма забеспячэння жыцця чалавека мусіць быць для прыроды такім жа гарманічным чыннікам, як дрэва ці якая іншая расліна.

Ёсць у экспазіцыі абсалютна фантастычныя версіі экалагічнага жылля, аўтары якіх, мабыць, натхніліся ілюстрацыямі да казак ("Дом мары" Карыны Баганец са Слоніма, "Казачны экадом" Альбіны Аўсяннікавай з Гомеля) ці фантазіямі на тэмы іншапланетнага жыцця ("Экавёска" групы гомельскіх школьнікаў). Ёсць жылло, падобнае на гульнявую пляцоўку для дзетак дзетсадаўскага ўзросту ("Аграсядзіба для маладой сям'і" Карыны Фраловай, Настасі Унукавай, Аляксандры Буланавай). А ёсць і даволі прагматычныя прапановы. Напрыклад, традыцыйныя вясковыя драўляныя пабу-

довы (дрэва больш экалагічнае за бетон), але з дадаткам сонечных батарэй і ветрагенератараў (хутар "Востваў" Кірыла Макаравіча).

Даволі дзіўна ў экспазіцыі, асноўныя чыннікі якой прапагандуюць экалогію як лад жыцця і форму мыслення, глядзеўся макет "Гомель — горад будучыні" Надзеі Фяскавай. Для мяне гэты твор быў як прывітанне з мінулага, з 1960-х гадоў, калі прагрэс атаясамліваўся выключна з развіццём тэхнікі, палёт Гагарына спарадзіў "касмічную" эйфарыю, а горад будучага бачыўся тады гэтакі "зорнай гаванню", касмічным портам. Праўда, не зусім было зразумела, які сярэд падобнай на заводскае абсталяванне архітэктуры, аграрна-прыродна-эскарыродзі і чалавечай прыроды, людзям жыць... Такое бачанне будучыні сталіцы беларускага Палесся мае права быць. Але работа гэтая глядзелася б больш эфектна ў іншым кантэксце.

Даючы ацэнку работам вучняў, адначасова ашчынаеш і іх настаўнікаў. Не кажу пра выкладчыкаў нічога кепскага. Падобна на тое, што сама сістэма навучання

ў нашых школах мастацтва і блізкіх да іх устаноў спрыяе, акрамя эстэтычнага выхавання, яшчэ і выхаванню патрыятызму. Бо вучацца дзеці на ўзроўні нацыянальнай культуры. Але экалогія не ведае нацыянальных межаў, гэта глабальная праблема. Таму перш чым даваць дзецям і падлеткам заданне па тэме "Экаархітэктура", варта было б азнаёміць іх з тым, як гэта тэма вырашаецца архітэктарамі тых краін, дзе будзем шчырымі, за экалогію ўзяліся значна раней, чым у нас, і дзе вопыт назапашаны значна большы за той, што маем мы. У гэтых нататках я не буду згадаць імёны вялікіх дойцаў — нашых сучаснікаў, але мяркую, што выкладчыкі мастацкіх школ, студый і гуртоў павінны іх ведаць.

Прынята казаць, што ў дасканаласці няма мяжы. Мае крытычныя заувагі — гэта, так бы мовіць, рабочы момант; пра рада, які можна зрабіць лепей. Сама ж ідэя прыягнення да вырашэння экалагічных праблем творчага патэнцыялу моладзі (у дадзеным выпадку, дзяцей і падлеткаў), безумоўна, плённая. Зрэшты, для сябе ж рупяцця: акой свет сёння намалююць, у такім зяўра будучы жыць.

Станіслаў Яўцельскі (Мінск), "Фабрыка".

тар. І запанавала бязладдзе... Вось мы сябе і знішчаем сваёй жа непавагай да сябе. Кажам, што ў дзяржавы няма грошай... Здаецца, колькі сябе памятаю, чую: "Вось урэшце эканоміку, а потым зоймемся культурай". Я ж мяркую, што грошы знайсці можна. Цяжэй прывіць культуру замоўцам. Луст і адчуванне стылю так хутка, які мільённы, не з'яўляюцца. Яны ёсць, калі іх у дзяцінстве прывілі, калі прыродай закладзена імкненне да самаразвіцця, а інакш мысленне чалавека на ўсё жыццё застанецца недарэзвітым, на ўзроўні дзіцячага асацыятыўнага ўспрыяцця. Паўраўнаю, да прыкладу, каларыстычную палітру беларускіх гарадоў і краін Балты. Пабачым, што наша асярод-

дзе не такое ўтульнае, а часам і агрэсіўнае. Гэта як падманкавая вясёлнасць: "апану ўсё лепшае", незалежна ад нагоды.

Але вернемся да грошай. Дзе іх знайсці на манументальную аздабу? Яшчэ за Савецкім часам мы мелі такі досвед: два працэнты ад кошту будаўніцтва ішло на гэтыя мэты. Невыпадкова тое, што лепшыя творы былі здзейснены тады... Гэты досвед і сёння быў бы вельмі прыдатным. А каб зразумець, што мы ўжо страцілі і губляем надалей, звяртаюся да сваіх калег-мастакоў праз газету "Культура" з прапановай: зрабіць рэспубліканскую мастацкую выставу нерэалізаваных манументальных праектаў якраз за апошнія 20 гадоў. Ведаю шмат творцаў, у якіх

па кутах майстэрняў збіраюць пыл такія ідэі, незвычайныя — і класічныя, і больш супярэчлівыя, і здаецца, аўтарскія прапановы, якія, можа, ніколі і не ўбачыць нідзе, як на прапанаванай выставе пад умоўнай назвай "Магчымыя магчымасці". На ёй грамада пачынае б, колькі значных, неабходных, нечаканых аб'ектаў манументальна-дэкаратыўнага мастацтва магло зазыць на карце Беларусі.

І няхай бы на той выставе, як знак-напамін, як папярэджанне, будучы экспанавалі і фота тых твораў манументальнага мастацтва, якія былі ліквідаваны за апошнія 20 гадоў.

Алесь КВЯТКОЎСкі, мастак, педагог

3 балончыкам наперавес

Ліст у рэдакцыю

Прыпынкі грамадскага транспарту — не проста месцы, дзе людзі чакаюць патрэбнага транспарта: там павінны быць абсталяваны зручныя лаўкі, навесы, павінна панаваць культура. Час на прыпынку — гэта і час падумаць, паразважыць, пачытаць рэкламу...

Нядаўна звярнуў увагу на адны з прыпынкаў на "Схему руху грамадскага транспарту горада Віцебска". Хочацца выказаць удзячнасць яе стваральнікам — скупулёзна-педантычную справу здзейснілі. Вялікі памер, удала колеравае выкананне, назвы прыпынкаў пераклалі на беларускую мову. Аднак у наш час чамусьці пісьменнасць нярэдка адыходзіць на факультатывны план. Шматлікая самвыдавецкая прадукцыя нярэдка проста не вытрымлівае крытыкі, памылкі становяцца амаль што нормай, бо ў падобных самвыдатах падчас няма ні рэдактара, ні карэктара. Вось і ў згаданай схеме шмат чаго. Напрыклад: "Арніталагічны заказнік Дымовшчына", "1-я Каўгасна", "Клініка ВГМУ", "Студэнскі", "Батанічаскі заказнік", "Мед. центр", "Арлово", "Навааршанская шаша", "База галантэрэя", "Аптека-упраўленне", "Цэнтральная", "Ліцей № 5 прыборабудавання", "Белгандльрэклама", "вул. Актэраў Ероменкаў", "вул. Ліозненская", "База "Гасгандль", "Мелькамбінат" і гэтак далей. У схеме побач знаходзіцца два розныя напісанні: "Анкадыспансер" і "Анкадыспансэр".

Дапусцім, стаяць вучні на прыпынку пасля ўрокаў і бачаць у схеме аб'явавыя адносіны да дзяржаўнай мовы, якую заклікаюць любіць настайчыкі на сваіх уроках. Няўжо нельга, вытускаючы ў свет падобную прадукцыю, пракаансультавацца ў тых жа педагогаў-філолагаў?

Да ўсяго, лічу, назвы прыпынкаў павінны быць не толькі пісьменнымі, але і практычна карыснымі, гаваркімі. А ў прыведзенай схеме, напрыклад, ёсць прыпынак "Кінатэатр "Брыганціна", якога ўжо не існуе шмат гадоў. Няўжо нельга замяніць гэтую назву? Ці на схеме чытаем: СШ № 44, а павінна быць там — № 43. Дробязі? Зусім не! Назвы прыпынкаў павінны дапамагаць выхарама і гасцям населенага пункта арыентавацца ў гарадской прасторы. Таму тут не павінна быць агрэхаў, аска, недапрацовак.

Нішто так не збліжае нашых людзей, як грамадскі транспарт у гадзіну пік. Няхай жа нас збліжаюць і культурныя, неаб'явавыя адносіны і ў час чакання транспарту на гарадскіх прыпынках!

Кожны з нас, узлётныя, штодзёна бачыць, які нейкія суграмадзяне бессэнсоўна валтузяцца-шпацыруюць па вуліцах, не ведаючы куды прымаць сябе. А калі яшчэ мозг такіх "зямлян" апаганіцца алкаголем-наркотыкамі, дык пішы — прапала: то ім дрэўца вінаватае — пачынаюць яго ламаць, то лаўка недападобна — перакульваюць яе, то сметніца не там стаіць — кульчуць яе нагой! Асабліва модная "хвароба" — выбіванне пластыкавых панэляў на гарадскіх прыпынках, ахайванне-мазюканне дамоў фарбай з балончыкаў, пры гэтым пакаюцца розныя непрыстойныя, абразлівыя надпісы. Больш за тое, у нас, на жаль,

за апошнія гады склалася ўжо досыць сумная "гісторыя" актаў "сапраўднага" вандалізму.

Многія памятаюць, калі вандалы ў Полацку раскрышылі надпіс на помніку літары "У". (На гэтым унікальным культурным аб'екце, размешчаным у самым центры горада, на прапсецке Францыска Скарыны, адлітыя ў метале радкі Рыгора Барадудліна: "...Ад Еўфрасіні, ад Скарыны, ... ад Полацка пачаўся свет". Пасля смерці народнага паэта яны пачалі ўспрымацца як першы своеасаблівы помнік выдатнаму майстру беларускага слова.) Тады ад барадудлінскіх радыоў ацалелі толькі асобныя літары. Складваецца ўражанне, што іх гэтага помніка свет некалькіх гора-беларусаў, зусім не пачынаючыся, раёс назуаўсёды.

У Вілейскім раёне пад чарговы удар нелюдзяў трапляюць археалагічныя помнікі. Згадаю, як пацярпелі Сцебуркаўца камяні-валы: адзін з культурных камянёў быў зрушаны, а на яго месцы вырыта яма — хутчыя за ўсё гэта справа рук ужо чорных капальнікаў. Сам гэты комплекс з'яўляецца даўнім святым месцам Беларусі — капішчам і, верагодна, старажытнай абсерваторыяй. Ніколі не забуду, як ва ўрочышчы Курапаты адбыўся акт вандалізму напярэдадні Радаўніцы. Невядомыя вандалы зламалі крыжы. А гэта ўжо апаганіраванне айчынных гістарычна-культурных каштоўнасцяў!

Невядомыя вандалы знішчылі крыжы і ў віцебскіх Курапатах". У выніку зніклі пяць крыжоў, усталяваных калі вёскі Хайсы Віцебскага раёна. У Брэсце быў апаганены помнік вязням гета. Хтосьці спаліў усе вянк і кошыкі з кветкамі каля манумента, устаноўленага ў центры горада, на скрываанні вуліцы Дзяржынскага і Куібышава. Гэта адбылася некалькі гадоў запар у адзін і той жа час — у ноч з 9 на 10 мая. З манумента, кагнеше, былі сцёртыя сляды сады ад пажару, але ў паміж людскоў зрабіць гэта немагчыма. Мемарыяльная дошка ў памяць аб 29 тысячых яўрэяў, знічаных у двух гета ў Гродне, была абліта карычневай фарбай. У горадзе над Нёманам апаганілі і графіці з Вітаўтам. У знакамітую выва князя на трансфарматарнай будцы кінулі пакет з чырвонай фарбай. Быў абліты фарбай памятны знак, усталяваны на месцы Магілёўскага гета...

І гэты чорны спіс можна доўжыць і доўжыць. Мо нявыхаваная частка людзей лічыць, што гэта крута, праява экстрэму! Не, гэта шалёнае дзікунства! І ходзяць такія "казачкі-разбойнікі" па родным горадзе, знаходзячы ўсё новаы і новаы аб'екты для глуму, знявагі.

У адміністрацыйным і ўгалоўным кодэксах ёсць артыкулы, пад якія падпадаюць такія дзеянні, але актаў вандалізму менш не становіцца, ды і раскрываюцца яны далёка не ўсе, бо вандалы дзейнічаюць, вядома ж, без сведкаў. Маральныя ўроды не шкадуюць ані хрысціянскіх бажніцаў, ані сакральных камянёў. Нам усім разам трэба ствараць шырокі розгаласі вакол новых жудасных здарэнняў, бо толькі наша ўвага і пільнасць зможа абараніць святыні нашай зямлі!

Канстанцін КАРНЯЛЮК, педагог Віцебск

Уладзімір Тоўсцік — вядомы жывапісец, народны мастак Беларусі, творчасць спалучае з выкладчыцкай працай у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Ён прыхільнік фігуратывага жывапісу, рэалістычнай школы, але рэалізм трактуе вельмі шырока. У ягоным разуменні гэта не столькі пэўная стылістыка, як філасофія жыцця і форма ўспрымання свету. Мастак неаднойчы выказваў занепакоенасць сучаснымі станамі нашага выяўленчага мастацтва, у прыватнасці размываннем крытэрыяў прафесіяналізму і падменаі сапраўдных каштоўнасцей брэндамі-аднадзённікамі. Пра гэта і іншае мастак гутарыць з карэспандэнтам "К".

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

— Уладзімір Антонавіч, можа, мае пытанне прагучыць правакацыйна. Калісьці выяўленчаму мастацтву, акрамя чыста эстэтычнай належала і надзвычайная сацыяльная функцыя. Сёння ж з'явіліся больш эфектыўныя сродкі ўплыву на грамадскую свядомасць, чым той жа жывапіс, станковы і манументальны. Скажам, пра вайну 1812 года большасць людзей ведаюць не праз знаёмства з выдатнымі жывапіснымі творами — панарамай Барадзінскай бітвы, работамі Франца Рубо і панарамай бітвы на Бярэзіне, напісанай нашымі Юльянам Фалатам і Войцэхам Косакам, нават не праз раманы-эпапею Льва Талстога, а паглядзеўшы фільм Сяргея Бандарчука. Ці не падаецца вам, што выяўленчаму мастацтву сёння наканавана роля культурнай перыферыі?

— Новы час патрабуе для выяўлення адвечных ісцін новых выразных сродкаў. Але відавочна, што каб не было жывапісу Рубо, Фалата, Косака і рамана Талстога, дык не было і кінаэпапеі Бандарчука. Новая культурная рэчаіснасць не выкрэслівае з грамадскай свядомасці здабытак мінулага. Каб рэжысёр класа Андэя Вайдзі звярнуўся б да тэмы польскага Сярэднявечча, ён усё адно не стаў бы канкурэнтам Яну Матэйку, аўтару слаўтай "Грунвальдскай бітвы". Так, незалежна ад эстэтычных навацый і сацыяльнай кан'юнктуры, у рускай культуры непахісным застаецца аўтарытэт Сурыкава і Рэпіна. У розных галінах мастацтва беларуска будучы з'яўляцца новай творчай пра Вялікую Айчынную, але гэта не значыць, што палатно Валіяціна Волкава "Мінск, 3 ліпеня 1944 года" будзе забыта. Я не лічу, што карціна Волкава з таго ж шэрагу, што і творы згаданых вышэй мастакоў, але для свайго часу яна знакавая. А знакавыя рэчы з памяці нацыі не знікаюць. Гэта падмурак, на якім будзецца нацыянальная тоеснасць, нацыянальная ідэя.



Ян Матэжка. "Грунвальдская бітва".

"Назваць сваё сваім. І нікога не пакрыўдзіць"



Альфос Муха. "Уважэнне славіскай літургіі".



Васіль Верэшчын. Фрагмент панарамы "Раннебуржуазная рэвалюцыя ў Германіі".



Валенцін Волкаў. "Мінск, 3 ліпеня 1944 года".

Скажам шчыра, у Беларусі гэты падмурак не такі трывалы, як у нашых суседзяў (я маю на ўвазе найперш Расію і Польшчу), якія даўно вызначыліся з культурна-гістарычнымі прыярытэтамі, з базавымі чыннікамі дзяржаўнай ідэалогіі. У нас усё больш-менш зразумела з савецкім часам, з Вялікай Айчынай вайной, а вось каб паглыбіць

даўнюю гісторыю — у часы Полацкага княства, Вялікага Княства Літоўскага, Вялікага Княства Літвы, там шукаць апырышка нашай палітычнай і духоўнай незалежнасці — гэта у нас не надта атрымліваецца. Яно і зразумела, Рэспубліка Беларусь — дзяржава маладая, і нам не стае досведу суверэннага існавання і выбудовы раўнапраўных стасункаў з

навакольным светам. Баімся назваць сваё сваім, каб каго-сьці гэтым не пакрыўдзіць...
Вядома, што ідэі, якія мусяць стаць лэзавымі для народа і дзяржавы, спачатку джаруюцца праз мастацтва. І розныя віды мастацтва ў гэтым сэнсе дапаўняюць адзін аднаго, бо скіраваны да розных аўдыторыяў. А з перыферыі звяртаецца

Народны мастак пра панарамны погляд на гісторыю

мастак да публікі ці з авансцэны — залежыць не ад ягонай цэхай прыватнасці, а ад таленту.

— Вы мяркуеце, каб у Беларусі ўжо стаялі помнікі Вітаўту, дык неўзабаве з'явілася б і кінаэпапея пра Вялікага князя?

— Каб гэта асоба была выразна запатрабаваная ў кантэксце нашай нацыянальнай ідэі і дзяржаўнай ідэалогіі, былі б і помнік, і кінаэпапея, і жывапісныя палотны. Мне іншы раз падаецца, што нацыянальную гісторыю і культуру мы скарыстоўваем не столькі для кансалідацыі нацыі, як для стварэння пазітыўнага іміджу Беларусі за мяжой. Менавіта гэта задача лічыцца прыярытэтай. У Кіеве мы ставім помнік Уладзіміру Караткевічу, Екацярынебург — Уладзіміру Мулявіну. У Мінску ж, скажам, помнікаў гэтым асобам няма. А тыя ж бюсты Караткевіча ў Оршы і Віцебску ў параўнанні з кіеўскім помнікам глядзяцца вельмі сціпла...

Усё можна патлумачыць тым, што ў дзяржавы грошай не стае, тым, што ў дзяржавы ўсе просяць. І кожны лічыць, што ягоная патрэба самая пільная. Дык можа, варта парупіцца, каб да справы фінансавання культуры далучыліся мецэнаты? Вось у Расіі прайшоў эзд калекцыянераў. Там звыклая рэч прыватных музеяў, прыватных галерэй. Мабыць жа, мецэнаты з гэтага нешта маюць — падатковыя ільготы ці яшчэ што? Галоўнае, што справа рухаецца. Памятаю, калі ішла рэстаўрацыя Нясвіжскага палаца, я звярнуўся да тагачаснага міністра культуры з прапановай аб стварэнні цыкла гістарычных карцін, у якіх гісторыя Беларусі была б адлюстравана праз гісторыю Нясвіжа і магнацкага роду Радзівілаў. Адрозніваўся ад таго, што паўстае пытанне, дзе гэта будзе вісць, і хто за працу заложыць? Мы прапанавалі пераарбят у мастацкую галерэю кнігарню, што знаходзіцца ў Нясвіжы побач

з ратушай. Гандлюе тая крама сумніўным чытвом — расійскімі кніжкамі-аднадзённікамі. Хай бы яна лепш працавала на беларускую культуру. А наконт грошай — мы меркавалі, што тое мусяць вырашыць замоўца, а Міністэрства не знайшло на той час магчымасці ім стаць. А паглядзіце, колькі ў нас музеяў, краязнаўчых і мемарыяльных, аздоблены прынтамі? Гэта і Мірскі замак, і Музей Агінскага ў Завоссе... Зразумела, сапраўдных твораў мастацтва і артэфактаў даўніх эпох на ўсё не набярэцца. Чаму б не аздобіць тыя ж музеі творамі сучасных беларускіх мастакоў, у якіх адлюстравана сённяшняе бачанне даўняй гісторыі? У любым выпадку гэта лепш, чым прынты.

На ўсёй поставацкай прасторы ўрадавага і грамадскага будынку, як новага, так і рканструаванага, упрыгожваюцца карцінамі і скульптурамі на тэмы нацыянальнай гісторыі. Мы мелі магчымасць аздобіць такім чынам Нацыянальную бібліятэку. Зноў расійскі прыклад: у савецкі час у адным з урадавых будынкаў Крамля вісела карціна Ягансона і брыгады "Выступленне Леніна на III з'ездзе камсамола". Карціна ідэалагічна верная, класна зробленая. Прышоў іншы час — узор сацыялістычнага рэалізму са сцяны знялі, павесілі карціну Сяргея Прысекіна, прывечаную бітве з тэўтонскімі рыцарамі. Відавочна пераёмнасць. І тое і другое — Расія, расійская гісторыя. І тое і другое — ідэалогія. Мы ж, зноў нагадаю, чамусьці баімся джларавачы свае ідэі на прыярытэты. І забываем, што погляд на гісторыю мусяць быць панарамным.

— А як вам ідэя стварэння панарамнага палатна, якое б апавядала пра стрыжнявыя падзеі беларускай гісторыі — скажам, ад часоў князя Рагвалода да нашых дзён? Ці здолелі б рэалізаваць такі праект беларускі жывапісец? Дыярамы для новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны рабілі ж масквічы...

— Нешта падобнае на тое, пра што вы гаворыце, я бачыў у Германіі, у Цюрынгіі. Там у невялікім гарадку знаходзіцца самая вялікая ў свеце карціна — жывапісная панарама "Раннебуржуазная рэвалюцыя ў Германіі". Гэта час Рэфармацыі і Сялянскай вайны, час Марціна Лютэра і Томаса Мюнцара. Аўтар панарамы Вернэр Цюбке. Ён геніяльна пераасэнсаваў стылістыку вялікіх мастакоў Паўночнага Адраджэння. Хоць твор вобразна адлюстраввае канкрэтную эпоху ў германскай і агульнаеўрапейскай гісторыі, ён успрымаецца як увадзальна адвечнай, пачасовай Германіі. Панарама называецца "Паўночнай Сіксідай". Гэта помнік на стагоддзі. Па сутнасці — адлюстраванне нацыянальнага нямецкага духу, глабальнага разумення свету і месца германскай нацыі ў гэтым свеце.

Было б цудоўна, каб Беларусь мела твор такога класа. Я думаю, беларускі жывапісец здолелі б рэалізаваць праект, пра які вы кажаце.

Беларуская праграма сёлета на Міжнароднага форуму тэатральнага мастацтва "ТЭАРТ" аказалася больш разгорнутай за міжнародную: 13 спектакляў з агульных 23-х. Але справа зусім не ў тым, ці "перамога" наш шоу-кейс "Belarus open" замежных паказаў ў колькасных і асабліва якасных адносінах, а ў агульнай "упісанасці" нацыянальнага тэатральнага мастацтва ў еўрапейскія і сусветныя тэндэнцыі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На беларускую праграму, якая была шчыльна сціснутая ў восем дзён (у нядзелю і суботу — па тры-чатыры спектаклі, у астатнія дні — па адным вячэрнім), былі запрошаны замежныя крытыкі і арганізатары фестывалю. Ці абралі яны штосьці для далейшых паказаў, што і як увогуле ацанілі, даведаемся пазней — па дасланых ім публікацыях і, магчыма, запрашэннях, якія атрымаюць (ці не атрымаюць) нашы калектывы. У рамках форуму не былі прадугледжаны публічныя абмеркаванні ўбачанага, як гэта робіцца на "Белай Вежы" ў Брэсце ці "M.@rt.кантакце" ў Магілёве. Можна па-рознаму ставіцца да гэтай асабліваці фестывалю, але відавочна адно: за сёлета праграму (як, дарэчы, і за леташнюю) было не сорамна. Спектаклі былі рознымі паводле прафесійнага ўзроўню: штосьці — на ўзроўні "маленькага шэдэўра", штосьці — як першы крок да абранай мэты. Але кожны глядач, а не толькі абраныя знаўцы, мог зразумець, наколькі беларускі тэатр разнастайны, шматгранны, адрозны па жанрах, стылях, кірунках, не кажучы пра тэматыку.

Агульны зрэд падаўся больш, чым калі, размаітым лячэ і таму, што сёлета тэатры, незалежна ад свайго статусу, маглі самі падаваць заўкы на ўзровень, з якіх і адбіралася лепшае. Так, упершыню на гэты форум патрапілі беларускі перформанс, галіна ж музычнага тэатра была прадстаўлена... тэатраляваным вальным цыклам. Увогуле, вялікіх і маленькіх адкрыццяў аказалася багата. А галоўнае, разам былі сабраны шматлікія эксперыментальныя праекты, прычым не толькі сталічнага паходжання: другі раз на гэтым форуме былі прадстаўлены тэатры Брэста і Магілёва, упершыню — Гродзенскі абласны тэатр лялек. Папоўнілі "геаграфію" і невяжыжыя праекты "без сталі прайскі", зробленыя на энтузіязме ці пры фінансавай падтрымцы гледачоў (як першая ластаўка ў тэатральным краўдфандынг — "Опійум").

Агульная карціна, такім чынам, узрадавала. А што да дэталю...

У праграме апынуліся як прэм'ерныя, так і нядоўна пастаўленыя, але добра апрабаваныя спектаклі — у тым ліку, на міжнародных фестывалях (срод іх — "Час экзданджэнд" Магілёўскага драматычнага тэатру ў пастаноўцы Уладзіміра Пятровіча, "Дзя-



Беларускі "кейс" фестывалю "ТЭАРТ"

ектаў, кожны свайго аўтара. Калі ўлічваць, што мэтай было "паказаць разнастайнасць беларускага перформансу, прадставіўшы пляцоўку для самых розных яго прадстаўнікоў", дык усё гэта, безумоўна, спраўдзілася. Але ўзровень аказаўся... розным. Нават не ведаючы ўсіх падрабязнасцей развіцця гэтага кірунку сучаснага мастацтва ў нашай краіне, можна было зразумець, што гісторыя айчынага перформансу пакуль не надта доўгая. І што сам ён трымаецца выключна на энтузіязме ахвотнікаў: удзельнікі не толькі займаюцца распрацоўкай ідэй і іх непасрэдным увасабленнем, але і самастойна забяспечваюць сабе ўсё рэжымі — на ўласныя грошы, зразумела. Да цяперашняга форуму, як яны

Сцена са спектакля "Традыцыйная размова". / Фота Вольгі Рабцавай.

13/23: зрэд свайго на фоне замежнага



Сцена з перформансу "penAtra(C)tion-VII". / Фота прадстаўлена дырэктарам фестывалю.

ды" Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы польскага рэжысёра Паўла Пасіні). Асабліва адзначу тых, што былі вылучаны на Нацыянальную тэатральную прэмію, праішлі папярэдні адбор і ўключаны ў спіс намінантаў: "На дне" Магілёўскага тэатра лялек (рэжысёр Ігар Казасоў), "Крайцава саната" Магілёўскага драматычнага тэатра (рэжысёр Саўлюс Варнас), "Саша, вынесі смецце" Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра (рэжысёр Ігар Казасоў), "Фро" Брэсцкага тэатра лялек у пастаноўцы Руслана Кудашова з Масквы, "Візіт старой дамы" Гродзенскага тэатра лялек у пастаноўцы галоўнага рэжысёра Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Аляксея Лялюскага (сюды ж дадалі і спектакль таго ж рэжысёра "Птушкі", прычынова не вылучаны ім на Нацыянальную тэатральную прэмію, але цалкам справядліва ўключаны ў праграму "ТЭАРТа"). Звярніце ўвагу на гэтыя назвы! Калі вам яшчэ не давалося паглядзець згаданыя спектаклі, хутчэй выпраўляйце сітуацыю. І не прапусціце магчымае паглядзець іх на конкурсным тыдні Нацыянальнай тэатральнай прэміі з 21 па 27 лістапада. Мы ж зробім больш падрабязны аналіз спектакляў, не адлюстраваных пакуль належным чынам на старонках "К". І паспрабуем зірнуць на іх непрадзвута, ашэнаваючы па самым вялікім рахунку, а не па прыныцыпе "сваё бліжэй-

шае", таму і лепшае. Паглядзеўшы спектакль "Традыцыйная размова" Вольгі Скарцовай, асабіста я акрэсліла яго як размову "беспрадметную". Растлумачу: не бессэнсоўную, а амаль пазбаўленую прадметаў (за выключэннем хіба некалькіх крослаў і відэаэкрана), якімі так любіць гуляцца ў пастычным тэатры, перформансах і сучаснай харэаграфіі. Размова вялася пра сучаснае мастацтва: маўляў, ці з'яўляюцца мастацтвам шматлікія эксперыменты? Артысты, што спачатку сядзелі ў зале срод публікі, вылучаючыся ад яе шалікамі-хусткамі на вачах, потым празерылі (у прамым і пераносным сэнсе слова) — і амаль усё астатняе дзеянне старанна, мэтанакіравана тапталі (зноў — ва ўсіх сэнсах) намалеваны на падлозе "Чорны квадрат" Малевіча. І растапталі-такі! Не толькі ўласна нагамі, але і мантажом разваг пра сучаснае мастацтва, якія сыходзілі з відэаэкрана. Імпульсам да стварэння спектакля сталі колішнія лекцыі пра сучасную харэаграфію Святланы Улановскай, Вольгі Лабоўкінай ды іншых. Але для спектакля запісы былі зроблены асобна, пашырылася кола выступоўцаў. А каб гледачы не сумавалі, спадарам "лектарам" дамагліся рожкі-вушкі — здэквалявалі з відэаўвагу на розныя манеры. Хтосьці ў зале і сапраўды стрымана хіхікаў, мне ж было некалькіх ямка, а галоўнае — оўмна. Бо ў дадатак да "размалява-



Сцена са спектакля "Опійум". / Фота Юлія Перушкі.

ных" размоў (дарэчы, саміх па сабе не новых: падобныя дыскусіі, ці ёсць насамрэч феномен сучаснага мастацтва, вядуцца не менш за стагоддзе, узмацінушыся апошнім часам) хацелася не менш маляўнічай пастыкі — не столькі ўласна "прадметнай", колькі адметнай. А без яе — мастацтва, на мой погляд, не атрымалася. Але спектакль красамоўна прадэманстраваў, што цяперашняму тэатру пад сілу ўзімаць якія заўгодна тэмы — абстрактныя, філасофскія, мастацтвазнаўчыя, не толькі пра "I love you" і, шырэй, чалавечыя адносіны. Тая ж праблема — актуальнасць занятай тэмы і не самае па-мастацку пераказанае яе ўвасабленне — тычылася і спектакля "Беларусь 4:33. Горад сонца кропка нуль". Змест вызначаў гэтаксама кнігі Артура Клінава "Мінск: даведнік па Горадзе Сонца", крыху дапоўненым устаўкамі. Што ж да самога спектакля Тэатра Архімовіч і Антона Сарокіна, дык іх праект нагадваў чытку п'есы на фоне сталічных краўдфандаў: Аляксандр Марчанка чытаў маналог за маналогам, а на экране з'яўляліся пазначаныя раздзелы і зманціраваныя відэа, знятыя некалькімі аўтарамі, уключаючы названыя рэжысёраў.

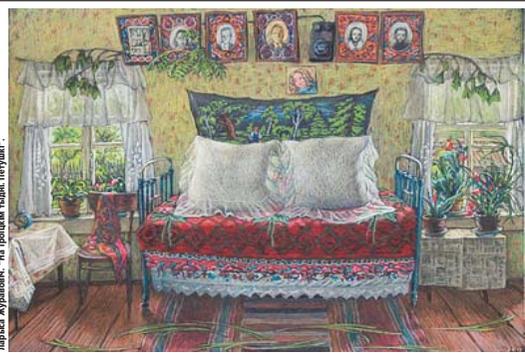
Вельмі супярэчліва ўражаны пакінула праграма беларускага перформансу з закручанай назвай "penAtra(C)tion-VII". Мы ўбачылі некалькі розных пра-

на сцэне (а дакладна — акурат перад намі, без анікага подзьму: гэта гледачы рассяджаны ў адным з куткоў Палаца мастацтва "па ярусах", бы ў амфітэатры) — тры "пясочніцы", запоўненыя зямлёй (мастак Андрэй Жыгура). Дзве з іх на падлозе, а меншая трэцяя — на ўзроўні стала ці барнай стойкі: у такіх "скрынках-ванначках", толькі з распыленым пяском, звычайна гатуюць каву. Разам з трыма відэаэкранамі яны ўтвараюць магчымасці для імгненнай змены месца дзеяння, разгортвання паралельных падзей, не звязваючы на камернасьць пляцоўкі. З зямлі дастаюцца ўсе неабходныя рэчы: хлеб, рыдлёўка, парфума "Opium", што дала назву п'есе Вітала Каралёва (ён жа зняўся на відэа ў эпізадычнай ролі Дзёні) і спектаклю Аляксандра Марчанкі. Штурпанне зямлэй імітуе выбухі. Адна з "пясочніц" ператвараецца ў могілкі, а ў фінале становіцца труной, якую разам з героём накрываюць зялёным дыванчыкам у выглядзе траўкі. Ёткі мінімалізм, але што ні дэталю — асацыятыўныя спасылкі. Ігра артыстаў — бездакорная. Аніякага "ўціску", зацікаўлены "тэатральнасці", немых воклічаў у залу і праслаўтатга заломвання рук, што звычайна можна сустраць на вялікай сцэне многіх і многіх нашых тэатраў. Юльяна Міхневіч (Маці), Максім Брагінец (яе старэйшы сын Мікола), Арцём Курань (малодшы Андрэй), Антон Жукаў (Стас, сябра Андрэя) — ды ўсе заняты ў спектаклі акцёры не "наігрываюць" і не "іграюць", а "пражываюць". У такой "бясфальшавай" прасторы адрозна заўважны не натуральныя паводзіны Тані (Ганна Семянкіна), якая больш не кахае Андрэя, але той не бачыць відавочнага, а даведаўшыся — не жадае бачыць.

Побытавае зайбавіць "па неасцярожнасці" (ды амаль няшчасны выпадак: ніхто ж не хацеў!) насамрэч мае "замоўленага зайбавіць" — гэта падзеі ва Украіне, што выклікаюць паралелі з колішняй грамадзянскай вайной: яна гэтак жа ў стане звесці ў смяротым паўдзінку (хай і размоўным, але папраўдзе смяротным) двох блізкіх сяброў, што не сыходзіцца ў сваіх поглядах. У фінале "забыты" не выходзіць на паклон, што стала адным з прыёмаў сучаснага тэатра. Артыст так і застаецца ляжаць "у зямлі", што пакрываецца "травай". Ад гэтай пранікаў у тэатр рэальнасці трагічны фінал становіцца яшчэ больш жудасным. Але не вядзе да "чарнухі" 1990-х, а быццам працягвае выратавальную зняўленую палоску: са спаляляючай зямлі ўзімаюцца парасткі. Адсылка да вечнасці і вечных праблем? Намёк на ачышчальны катарсіс? Ды толькі усё ў спектаклі было сапраўдным, а не муляжом. І на сапраўднай зямлі — узрастае штурчаная, "пластыкавая" трава? Надта падобная на дыванчык пры ўваходзе, яна не дазваляе канчаткова супакоіцца, але вымушае зноў і зноў задумвацца. Ці не ў гэтым галоўнае прызначэнне тэатра?..

Мастыхін

Вітанне Ларысы Журавовіч пасля вучобы ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуцыі да роднага парогу ў Бельнічын ярэз і высьветліла жыццёвую сцэжку, напоўненую з дзяцінства разуменнем прыгажосці навакольнага свету, якая пануе па-над людзьмі і бо́гатам, і ляюю мастачка лічыць крыніцай уласнага натхнення і творчасці, стварэння сапраўдных шэдэўраў беларускай глыбіні.



Ларыса Журавовіч. "На пошыае трышкі, Петушы".

Быццам захаваная для будучыні

Па тэматycznym змесце твора Ларысы Журавовіч можна паглядзець на ўласна пейзажныя, такія, дзе яскравая архітэктура арганічна суіснуе на ўласнай прыроды, і жанравыя кампазіцыі, у якіх мастачка даволі тонка дадае быт сялян.



Ларыса Журавовіч. "Яголка з абрачэнкай".

Але па-ранейшаму адной з дамінантаў мастацтва Ларысы Віктараўны застаецца адзіства зместу і мастацкай формы. Яе творы прыцягваюць увагу прадзівацка, адарэкасі і скарнацкімі творами творчасці 2009 — 2016 года гадзі выдвочная шматстайнасць ідэйных пошукаў, звязаных з адлюстраваннем бытапісання простых людзей. Б'юта ідзі перададзены ў яскравых пейзажах, інтэр'ерах сялянскіх хат і партрэтах людзей-прадвінцў, што працяжваюцца на роднай бацькоўскай зямлі. Такія творы адлюстравваюць погляд мастачкі на суларнасць жыцця народна і прыроды.

Шматстайныя серыі з выявамі інтэр'ераў, дзе Журавовіч паказвае аднаасэнсавую пошукі, які захавані сваёй стан з сярэдзіны XX стагоддзя, наўнасць жанравых сцэн у пейзажах і інтэр'ерах выразна і інтанацыйна ідэярыяічных творчых прац мастачкі.

"Філасофія дрэва"

Філасофія або ўсемяшэіва-жартаўлівы роздум. Герой яго жыцця, разважало, спрачаноша, знаходзіць паразуменне, засяроджваюцца на саміх сабе, застаюцца ў мехаж тоў часу, у якім наханавана было нараджэння і жыцц.

Урашце, з прытаненасцю можна сядаржаць, што гэтыя творы набылі гістарычны сэнс і значнасць. Каршыні Ларысы Журавовіч — сьведчанне знакавыя жыцця кожнаму беларускаму вёску ад яго работ адчувацца паўеу рэактывізму, сьходоу ў свет "старых дэяў".

Працы мастачкі з'яоцца нам адначасова і жыўнымі, і музейнымі, быццам закансерваванымі для будучыні.

Ларыса Віктараўна дадае дастакоўку ўвагу адрастваранню чалавечых фігуру ў жанравых кампазіцыях ("Партрэт рыбака" (2015), "Ташыяна" (2015), "Партрэт пахлылой жанчыны" (2016)). Гітавы творы адлюстравваюць цікавасць мастачкі да сучаснага. У кампазіцыях падаецца не проста вобраз партрэтаванага, а абавязкова прысутнічае бытавы апевед. Калі ж наўнасць яму не прасочваецца, дык заўважце дакладна кампазіцыю і пластыку. Саме гэтыя творы ўражваюць нас у неадбытым духу інтэр'ерах прыгажосці, падае рысы стаілай разважлівасці, даціпаінасці, гонару. "Партрэт стаілай жанчыны" (2016) засьвечнае справечную мудрасць, бо перад намі паўстае асабліва вобраз жошчарайнаша — вельмі значны, глыбокі вобраз мяці, праўдывы. Прагэжыць яе абдываецца не ў рысках твора, не ў знешняй пластыцы. Прагэжыцца — у сур'езнасці намераў, у спрачаношч, у асаблівым дакананым паучыці, якое жможна называць ідэярыяічнасцю, маўклівай выправажанасцю, якая ніякім чынам не выражаецца нараканнем на вёс.

А ў пейзажных творах Ларысы Журавовіч імаецца перадаць сваё адчуванне прыроды, стану і працы, што абдываецца ў ёй, як высока паазію, што аднае яе з Сусветам. Пры гэтым уаюлеўныя вобразы, назмена верны праўдэ рэалізацыі, быццам прымае і выяўляе ад сабе паучыці, што хаваюцца мастачка. Лірычныя пейзажы — скарбонка "душы мастачкі", перасяконваюцца і ўяўляюцца носьбітамі і выразнікамі

"душы прыроды". Працяглая праца на прыродзе ўбагаціла Журавовіч свежымі уражаннямі, садейнічала аюваннем майстарства. Жанр наюрморту па-ранейшаму захоўвае сваю творчасць, ён знаходзіцца ў авангардзе новых фармальных і стылістычных росшукаў як самы падатлівы і безадмоўны.

Ларыса Журавовіч — майстар тэматычнага, зьнагарфічнага наюрморту, аўтар карцін "Кошык з рыбкамі" (2011), "Вясенняя кветкі" (2011), "Вечар у Старым Палесці" (2013) і іншых. Рэкавіт наюрморту выглядае краснамоўным, яму чэпюць пазнавальныя патакат. У рэальнасці, мастачка піша з натуры той матуць, які адпавядае яе маральнай сутнасці і захпляе яе цалкам. І хаця гэты адноўлены пейзаж перадае настроі мастачкі, ён жа адначасова набывае незалежнасць ад самой натуры. Асновай пазычнага уражання ў работах Журавовіч заўсёды застаецца перасяконанне самай рэальнасці.

У натурным вобразе і заключыцца актыўнасць, якая ніюга агупьнага не мае з натуралізмам. Актыўнасць формы аб'ядналася з актыўнасцю творчага метаду мастачкі, пры гэтым заўсёды прысутнічае актыўнае чалавечы патакат.

Святлана СТРОГІНА, мастацтвазнаўца, намеснік дырэктара Магілёўскага абласнага мастацкага музея імя Пятра Масцікава

Можа, і шыюдыні "іканасці" Славя Наваствюага, які "кананізаваў" Белку і Стржко, таксама не прагмаў наўночыці.

Але гэта, што ні кажу, — выняты маштабнасці праекта. З імі ніюга не зробіш. Бо самае глапоўнае — тыя творы сапраўды атрымаі магчымаць быць убачанымі.

Што яшчэ выразна і сур'езна традыцыйна вылучае "...Салон..." з ліку іншых выставаў, дык гэта наўнасць у зале не толькі паўпніка з ліку сярэдняга класа, але і "эвалюцыйнага" гледача. Нават у будні і аістычных творах мастачкі ён жможа характарызаваць цэлоу эпоху і паказваць самыя нечаканыя бакі сялянскага жыцця, наюпоўнага натуралізму і прыгажосці.

Змест мастацтва Журавовіч адзначаны непасрэдна на натурным вобразам. Сам ён не быў выпадковым, таму што, перы чым стаць аб'ектамі і адрастваранні, ён выбіраўся з мноства іншых. Мастачка піша з натуры той матуць, які адпавядае яе маральнай сутнасці і захпляе яе цалкам. І хаця гэты адноўлены пейзаж перадае настроі мастачкі, ён жа адначасова набывае незалежнасць ад самой натуры.

...Зважало на згаданы вышэй абставіны, мараванні пра гэты "...Салон..." мусілі падзіліцца ўжо апрыеры. Не хата праюювае яго з тымі кіршамі, якія лядыцца ў Палады ў вольны ад вастачыі аўтару канцэрты і часу, таму кожны графічны аркуш ужо можна здымаць маленькім шаўтарым. Врата згадаць атмасферны наюрморты Юрэнці Сукаверавы, "бруталізацыі" работы выпускніцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтва Кацярыны Бяляўскай, "вострыі" Рамаана Суставы, аывараныя Садрі Піскун, аывараныя афорты Марыны Мароз, казначыя і пастыльнага мастака Сакалоўскага, якія могуць быць добра ілюстраваны для дзіцячых кніг.

Каб не забыцца ў візуальных "тэкстах", вылучыла некалькі сэнсавых блокау. Першы — акцінт на памеры твора. Зараз маю на ўвазе твор Заара Кудзіна "Метро", які складаецца з трох вялікіх палатнаў, дзе раскіданы размашчыстыя мазі ў ахраматычных адценнях. Чэму назваць "Метро"? Калі ўсё ж такі правядзеш сэнс да назвы, дык аўтар гэтым мазімаі паказваў нелюбынасць рэччу падчас руху цягніка, хвіліны, калі ўсё ператвараецца ў доўгія камяніны пламы. Зараз маю на ўвазе твор Заара Кудзіна "Метро", які складаецца з трох вялікіх палатнаў, дзе раскіданы размашчыстыя мазі ў ахраматычных адценнях. Чэму назваць "Метро"? Калі ўсё ж такі правядзеш сэнс да назвы, дык аўтар гэтым мазімаі паказваў нелюбынасць рэччу падчас руху цягніка, хвіліны, калі ўсё ператвараецца ў доўгія камяніны пламы. Зараз маю на ўвазе твор Заара Кудзіна "Метро", які складаецца з трох вялікіх палатнаў, дзе раскіданы размашчыстыя мазі ў ахраматычных адценнях. Чэму назваць "Метро"? Калі ўсё ж такі правядзеш сэнс да назвы, дык аўтар гэтым мазімаі паказваў нелюбынасць рэччу падчас руху цягніка, хвіліны, калі ўсё ператвараецца ў доўгія камяніны пламы.



Алея Віктараўна "Эпіграф"

Агляд творчасці. Канвертаванай



Дзімтрый Шапалевы. "Ітан на ітан"

Каб не забыцца ў візуальных "тэкстах", вылучыла некалькі сэнсавых блокау. Першы — акцінт на памеры твора. Зараз маю на ўвазе твор Заара Кудзіна "Метро", які складаецца з трох вялікіх палатнаў, дзе раскіданы размашчыстыя мазі ў ахраматычных адценнях. Чэму назваць "Метро"? Калі ўсё ж такі правядзеш сэнс да назвы, дык аўтар гэтым мазімаі паказваў нелюбынасць рэччу падчас руху цягніка, хвіліны, калі ўсё ператвараецца ў доўгія камяніны пламы. Зараз маю на ўвазе твор Заара Кудзіна "Метро", які складаецца з трох вялікіх палатнаў, дзе раскіданы размашчыстыя мазі ў ахраматычных адценнях. Чэму назваць "Метро"? Калі ўсё ж такі правядзеш сэнс да назвы, дык аўтар гэтым мазімаі паказваў нелюбынасць рэччу падчас руху цягніка, хвіліны, калі ўсё ператвараецца ў доўгія камяніны пламы.

Другое — вярот да нацыянальнага. На выставе кіршамі можна ўбачыць зурбу ў розных пластычных матэрыялах пэўных мастакоў — Алеся Баганцова (творы яго заўвады пранісаныя, далікатныя і лунныя). Баганцова — аправачаных сучас-

насяю". Завяцца, Яўген прыпылі бег зурбу, наісчыюшы паўу ў шыарокоу. Гэтыя асаблівае сёлёпныя выставы-кіршамы — творы-выставы, праважашы — так, дымаі і публікаці. Думалі і чэпюць наведальнік ніяк не мог зразумець, што на чорным палатне: фараб альбо надфта? Насамрэч — нафта. Сёлета з'явіліся карціны з выявамі мяса — сваё бачанне прапанавана Андрэй Пяткевіч і Алеа Касцючэнка. Выплкаюць на сур'езны дэпюлет з чытаном плаката. Юлія Прудніцава, напрыклад, унімае пытанне самавынашчэння — псіхалагічна андрагілі патаіні гендэару. Чэпюць асаблівае можна лічыць невялікі пласт віртуальнага — камп'ютарныя гульні ды розныя асылікі да сэрвіі "Метро", якія ўпаўна "увараліся" ў сферу мастацтва і лутчы за ўсё трылава замалуючыца ў ёй.

Крыку распаўдаў пра лірычнае. Жывалісны твор "Военскі дзень" Аляксандра Белыскага нагадвае фотазамык, але ніякага таталянага кантрасу па для творчых дэяўнасці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчыць і сёлета "Военскі салон" з Беларуска-прамбакам". Размаціючы праект у Палады мастацтва, занішчыў ужо яноуя творчасці. Паводле маштабу і разнастайнасці экзальцыя адпавядае роспублікацыі выставе. З той рэіцыяю, што распублікацыя выстава мае выразны тэматычны чып, якому мастак галі сабе фарму заамаці. А выбар такі сёння яшчэ. Пра што, дарчы, сьведчы

Крытычная маса

Агляд творчасці...

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 1, 9.)

Цяпер сярод аматараў мастацтва, сярод калекцыянераў зноў набывае папулярнасць рэалізм. Зразумела, сённяшні рэалізм узабачае досвед іншых стыляў і напрамкаў. Але галоўнае — зноў у пашане тое, што адносна наядуна на нашым культурным полі лічылася правым кансерватызму і правінцыйнасці. Зноў ад мастака пайрабавецца ўменне маляваць, майстэрства ў яго традыцыйным разуменні.

Дакацілася гэтая хваля і да нас, што відаць і па экспазіцыі "Восеньскага салону з "Белгазпрамбанкам". Уражае вытанчаная графіка Марыны Жвірбля ("Каланада"), Рамана Сустава (нізка "Вандроўка"), Дзмітрыя Шапавалава ("Бітва пад Палонкай" і "Мікалай Крыштоф Радзівіл Сіротка прымае замову на гарматы ў арсенале замка"), скульптурная пластыка малых форм Андрэя Хацяноўскага (напрыклад, "Залаты запас карыны"), жываліс з філасафічным чынікам Андрэя Пяткевіча ("Ева, або Забойчы выбар"), Алесі Скорабагатай ("Інь і Янь", "Майстар Бансай"), Аляксандра Акуціёнкі ("Паласа жыцця", "Е-мс"), іранічныя карціны Наталлі Ляпкінай ("Bon appetit", "Страла").

Асобна пра палатно Алеся Багданава "Зубр", якое запамінаецца энсвайф глыбінёй і шматсэнсоўнасцю. Такія творы я называю станковымі па форме і манументальнымі зместам. Міфічнасць, містыка, а сутнасца — рэалісцкая, сённяшняя і адвечная. Вельмі чуліва паддалася мне карціна Вячаслава Наваслаўскага "Белка і Стрэлка ў Раі". Ёсць у гэтай добрай (я маю на ўвазе вобразны лад) карціне падабенства да ілюстрацыі дзіцячай казкі і да іконы. Такі рэспіс мог бы зрабіць у гэтай царкве мастак — прыкільнік інстыту. Работы Тамары Стасевіч "Трапны стралок" і "Вожык у тумане" нагадалі мне настальгічныя творы Барыса Заборова, а нацюрморт "Кветкі Перамогі" Юліі Гайдуквай Шагала. Зрэшты, для мастакоў, якія рэальна толькі распачынаюць свой творчы шлях, арыентацыя на брэнд — справа звычайная.

Хоць сацыяльнасць у нашым сучасным мастацтве не з'яўляецца вызначальным чынікам, творы такой накіраванасці ў экспазіцыі ёсць. Найперш згадаю пластычную кампазіцыю Юрыя Бірына-Паўлава "Гэта ў нас у крыві?": вядомая ўсім з падручнікаў структура ДНК, якая, аднак, скампанаваная з... патронных гільз. Для выяўлення ідэі лепш падыйшлі б патроны, але тады да скульптуры давалася прыставіць ахову.

Важныя чынікі экспазіцыі — невялікіх памераў палатно Захара Кудзіна "Метро" (у ім выразна адлюстраваны эффект руху) і кампазіцыя Паліны Амелянчыч і Максіма Макарэвіча "Парад планет" — пластыка ў спалучэнні з фонавым панно. Аўтары "Парада планет" — сёлётыя выпускнікі нашай акадэміі. Гэта іх дыпломная работа. Трэба адзначыць, што ў Палацы мастацтва "Парад планет" глядзіцца больш эфектна, чым ў галерэй БДАМ, дзе ён быў прадстаўлены ўпершыню.

Увогуле праект "...Салона..." можна лічыць паспяховым. Гэты панарамны агляд сучаснага выяўленчага мастацтва дае магчымасць рэальна ацаніць яго патэнцыял і, калі карыстацца фінансавай тэрміналогіяй, — ягоную канвертуемасць. Зрэшты, цікава, ці атрымаюць мастакі за свае творы грошы, якія пазначаны на цэніку?

Онлайн-канферэнцыя "К": эстэтычнае выхаванне

Мы рэдка пішам пра дадатковую эстэтычную адукацыю. Прычына таму наступная: у музычных школах ці школах мастацтва, як падаецца, у разы менш праблем, чым у клубных, бібліятэчных ды музейных установах. Прынамсі, кадраў хапае (амаль усе выкладчыкі з вышэйшай адукацыяй), заробкі (на паўтары, дзве стаўкі) — адносна неblaгя. А што яшчэ трэба для спакойнай выніковай працы? Зрэшты, вузкія месцы ёсць і тут. Таму спрабуем прааналізаваць сённяшнюю сітуацыю з набыццём менавіта музычнай пачатковай адукацыі. Нам дапамогуць начальнікі аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Нараўлянскага — Віктар ЗАХАРАНКА, Валожынскага — Вікенцій АДАМОВІЧ і Зэльвенскага — Галіна РАМАНЧУК райвыканкамаў, дырэктары ДШМ: Сяненскай — Іван СМІРНОУ, Ракаўскай (Валожынскі раён) — Юлія МЯКІНКА, Зэльвенскай — Вольга ГЕНЮШ.

Музычная школа

План, стары баян, "узорнае" званне і...

Юген Рагін:
— Чаго не стае музычным аддзяленням школ у першую чаргу?

Віктар Захаранка:
— Новых інструментаў. Нашаму фартэпіяна — за дваццаць гадоў. Не хапае і сцэнічных касцюмаў. Са спонсарамі на сёння самі ведаеце, якая сітуацыя. Безумоўна, сёе-тое спрабуем набыць за пазабюджэт, але і ён не бязмежны. Не ратуе становішча і падтрымка бацькоў.

Вікенцій Адамовіч:
— Зазначу спярша, што ў нашым буйным раёне — чатыры школы мастацтваў: у Валожыне з Гародзькаўскім філіялам, у Івянцы з філіялам у Дорах, Ракаве і Вішневе. Гэта каля 800 вучняў. З імі пакуль "плюсуем", але ўзбудзілі сельсаветы, знікненне вёсак неўзабаве прывядуць да скарачэння агульнай колькасці юных талентаў... А вось другая праблема, сапраўды, звязаная менавіта з недахопам якасных

музычных інструментаў. Для індывідуальных заняткаў дзяцей яны ёсць (бацкі тут, натуральна, стараюцца), а вось для канцэртнай дзейнасці аркестраў і ансамбляў...

Іван Смірнов:
— Мы новыя цымбалы куплялі гады чатыры таму. Цяпер іх робяць беларускія майстры індывідуальна. Дзівуны рэч: калі гэты інструмент выраблялі на Маладзечанскай фабрыцы, якасць яго была нашмат лепшай.

Юген Рагін:
— Відаць, ушчэнт згублена рамясніцкая пераемнасць, а ініцыятыўны з радасцю перахапілі кітайцы.

Іван Смірнов:
— Не, канцэртны інструменты ў нас ёсць. Бегагу іх, як залаты фонд. Праўда, баяны не "Юпіцэр", але тульскія.

Юген Рагін:
— Калі апошні раз бралі ўдзел у міжнародных музычных конкурсах?

Іван Смірнов:

— У 2008 годзе. Ездзілі па запрашэнні ў Прыбалтыку, занялі другое і трэцяе месцы.

Юген Рагін:

— Вы цікавіліся, як вырашаецца пытанне з музычнымі інструментамі ў іншых абласцях?

Віктар Захаранка:

— Не, шчыра кажучы. Я разумею, пра што вы, і пагаджаюся: пэўныя праблемы ДШМ варта закрываць цэнтралізавана.

Вікенцій Адамовіч:

— Вобласць выдаткоўвае нам

Галіна Раманчук:

— Паверце, няма ў нас істотных праблем з эстэтычным выхаваннем. Мы нават здолелі адрамантаваць гаспадарчым спосабам школу мастацтваў у Зэльве, яе філіял у аграгарадку Дзяржын. А кіраўніку Зэльвенскай ДШМ сёлета прысвоена званне "Чалавек года". Пагадзіцеся, гэты факт — цудоўнае пацвярджэнне маіх слоў.

Віктар Захаранка:

— Філіялаў у нас няма, ёсць класы — у Галоўчыцкай Будзе і аграгарадку Дзямідаў. Тут вучыцца 19 чалавек. А ўсяго ў Нараў-

сродкі, але іх хапае для набыцця прыкладна аднаго інструмента ў год. І гэта на шэсць устаноў. А нашы пазабюджэтныя магчымасці, як вы цудоўна ведаеце, досыць абмежаваныя.

Галіна Раманчук:

— А мы за тры апошнія гады вельмі істотна абнавілі інструментарый ДШМ за кошт абласнай дапамогі. Ёсць баян, з якім не сорамна выступаць на самых прадстаўнічых конкурсах, ёсць, натуральна, і перамогі ў гэтых спаборніцтвах.

Юген Рагін:

— Застаецца загадкай, чаму досвед Гродзеншчыны ў кірунку мэтанакіраванага абнаўлення музычных інструментаў для школ мастацтваў так і не стаў набываць для работнікаў культуры з іншых абласцей. Што тычыцца "К", дык на яе старонках не раз і не два асвятлялася пытанне мэтанакіраванай дзейнасці галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама па падтрымцы школ мастацтваў... Галіна Мікалаеўна, а што ўсё ж турбуе ў рабоце ДШМ?

лянскай ДШМ — 233 вучні, палова з іх займаецца на музычным аддзяленні (ёсць яшчэ мастакі і харэаграфічны кірункі навучанья).

Юген Рагін:

— У свой час вялікі спадзеў у справе эстэтычнага выхавання (і не толькі школьнікаў) ускладаўся на сельскія філарманічныя пляцоўкі. Ці апраўдаўся на сёння той спадзеў?

Віктар Захаранка:

— Такая пляцоўка была арганізавана ў вёсцы Завойчы. Але не пры музычнай школе, а пры СДК. Аднак Завойчы — вёска, без пераборанасця — бесперспектыўная, далейшыя выпрабаванні аптымізацыяй устаноў культуры, хутчэй за ўсё, не вытрымае...

Юген Рагін:

— Інакш кажучы, Бетховена там ужо няма каму слухаць... З планам па аказанні платных паслуг установа спраўляецца?

Віктар Захаранка:

— Вось тут — аніякіх праблем. У ДШМ ёсць гасразліковыя класы, куды прыходзяць дарослыя, каб навучыцца ігры, скажам, на гітары. Але асноў-

На людным месцы: аглядная пляцоўка

Ад Іркуцка да Прагі

Пішу гэтыя радкі, а за акенкам свеціць сонейка. Не такое гуллівае, як летам, але ўсё ж. І на сэрцы радасна, бо плынь лістоў у нашу рэдакцыю такая ж "паўнаводная", як і раней. Значыць, ёсць пра што чытаць і чым хваліцца. Няхай так і будзе. Карайце, вы пішце — мы чытаем.

Юген РАГІН

Даўні сябра "К" Алег Рудакоў паведамляе, што актывісты **Іркуцкага** беларускага клуба "Крывічы" зладзілі ў вёсцы беларускіх перасяленцаў Тургенеўка Бяндзеўскага раёна традыцыйнае свята Пакровы. Аўтар допісу дадае: "Задача клуба "Крывічы" — захаванне і папулярызацыя старадаўняй беларускай традыцыі. Для гэтага мы накіроўваемся ў этнаграфічныя экспедыцыі па вёсках Прыбайкалія, якія заснавалі перасяленцы з Беларусі. Апрацоўваем матэрыял, складаем сцэнарый, арганізуюем святы. Займаемся гэтым ужо дваццаць гадоў".

У расійскіх Вялікіх Луках адбыўся IV фестываль "Спеўнае веча ветэранаў". Сярод самадзейных калектываў Пскоўскай вобласці, Эстоніі засведчыўся народны валькальны ансамбль "Памяць сэрца"

з **Віцебска**, хор ветэранаў "Кацюша" з **Гарадка**, ансамбль народнай песні "Раніца" з **Наваполацка**. Пра гэта распавёў вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэй Струнчанка.

Намеснік старшыні **Магілёўскага** гарвыканкама Ала Галушка паведамляе, што 28 — 30 кастрычніка пройдзе гарадскі фестываль аматарскага тэатральнага мастацтва "Свята рампы". Свае лепшыя спектаклі пакажуць тэатральныя калектывы краіны. Спадарыня Ала падкрэслівае, што "мэтай фестывалю застаюцца адраджэнне самадзейнага тэатра, папулярызацыя і развіццё сцэнічнага мастацтва, павышэнне ролі тэатральных калектываў у прапагандзе нацыянальнай культурнай спадчыны".

Мікалай Шаўчэнка піша, што 15 кастрычніка ў **парку імя Уга Чавэса**, што ў сталічным мікра-раёне Каменная Горка, адбылася ўрачыстая цырымонія закладкі ў памятны камень капсулы з зямлёй з горада Сабанета — радзімы колішняга венецускага лідара. "Уга Чавэс, — піша аўтар, — пляч разам наведваў Беларусь, называў сябе шчырым ды надзейным сябрам нашай краіны".

Той жа Мікалай Шаўчэнка распавёў пра візіт ветэранаў вайны і працы Польшчы ў **Беларускі**



Пачас адрывацыя выставы "Шляхам Старыны да Прагі".



Традыцыйнае свята Пакровы ў вёсцы беларускіх перасяленцаў Тургенеўка.

ная нагрузка ў пазабюджэтай дзейнасці кладацца на народны ансамбль "Беларускія ўзоры". З дапамогай гэтага выкладчыца-калектыва школа зарабляе ў месяц па 400 — 500 дэнамінаваных рублёў.

Юген Рагін:
— Салідна... А ёсць узорны калектыў?

Віктар Захаранка:
— Пакуль няма.

Вікенцій Адамовіч:
— Хачу сказаць пра філарманійныя пляцоўкі. Яны, сапраўды, патрэбныя толькі ў буйных населеных пунктах. Пры школах

актыўнае), каб знаходзілася спонсарства на належным узроўні.

Юген Рагін:
— А ў міжнародных конкурсах вучні Нараўлянскай ДШМ бяруць удзел?

Віктар Захаранка:
— Не. На аздараўленне ў замежжа ездзяць пастаянна, бо мы ж — чарнобыльскі рэгіён. Там, калішэ, выкарыстоўваюць любую магчымасць, каб выступіць з канцэртамі. А ў міжнародных конкурсах нашы юныя музыканты пакуль не адзначыліся.

Юген Рагін:

— Колькі можа зарабіць настаўнік музычнай школы за месяц?

Вікенцій Адамовіч:
— Да шасцісот пяцідзесяці рублёў на дзве стаўкі. Ставак хапае, клімат у калектывах неblaгі, будынкі для школ — дыхтоўныя.

Юлія Мякінка:
— Летась мы перабраліся ў новы будынак колішняй канторы сельгаспрадпрыемства. Месяц — цудоўнае, у цэнтры паселішча і ля касцёла. Даўно марылі пра такія пярэбары. Так што праблема з недахопам плошчаў у нас няма і ўсе сантэхнічныя зручнасці — не на дарэчы.

Юген Рагін:
— Я ведаю, Юлія Аляксандраўна, што вы ў свой час самі вучыліся ў Ракаўскай музычнай школе...

Юлія Мякінка:
— І першы яе дырэктар Ірына Івануна Старасценка была маім педагогам па спецыяльнасці. Скончыла клас цымбалаў. А пасля музычнага вучылішча прайшла працаваць выкладчыкам у родную школу. Універсітэт ку-

льтуры і мастацтваў заканчвала ўжо завочна... Хачу наконіт спонсарства колькі словаў сказаць. Нам, да прыкладу, пашанцавала з мецэнатам. Ён нам і мэблю прыдаў для новай школы, і музычныя інструменты, а таксама дапамог з пазездкай на конкурс у Італію.

Юген Рагін:
— Патлумачце, калі ласка, якім чынам вы прывычаліся да ўдзелу ў міжнародных музычных конкурсах.

Юлія Мякінка:
— Шчыра скажу, што доўгі час рыхтаваліся да такіх важных вы-

прабаванняў. А калі адчулі, што і мы штосці можам, паставілі перад сабой неадкладную задачу: асвоіць замежку. З адраслым конкурсам дапамог інтэрнэт. Наш дзіцячы інструментальны ансамбль "Менестрэл" выправіўся ў Вільнюс з дапамогай бацькоў. Вярнуўся лаўрэатам міжнароднага конкурсу "Парад аркестраў". А выдаткі на пазездку ў Італію, на музычны конкурс "Рэгата талентаў", узяў на сябе згаданы мецэнат. Паехалі не толькі "Менестрэл", але і хор "Іспачанка". У выніку і тыя, і другія занялі ў сваіх намінацыях першае месца. Словам, не трэба баяцца нязведанага. У гэтым — гарантыя творчага руху наперад.

Юген Рагін:
— Давайце пацікавімся ў Вольгі Генюш, за што канкрэтна яна атрымала званне "Чалавек года Гродзеншчыны".

Вольга Генюш:
— Я лепш скажу пра тое, што ў нас не адзін шыкоўны бан, а два. І каштоўныя яны ў сурме (у старых цэнах) амаль 180 мільёнаў. Абноўлены інстру-

менты для духовага аркестра. Я сама — духавік, таму вельмі перажывала за аркестр. А цяпер ёсць нават ягонае сэрца — туба. Натуральна, у нас ёсць усе падставы для выніковага ўдзелу ў самых розных конкурсах. Сёлета ўдзельнічалі ў трох міжнародных — займелі двух лаўрэатаў і пяці абласных — чатыры лаўрэаты.

Юген Рагін:
— Ці выконваеце план па аказанні платных паслуг?

Вольга Генюш:
— Безумоўна! Дарэчы, сёлета нам трэба зарабіць 72 мільёны

(у старых грашовых адзінках) пазабюджэтных рублёў. Заданне цалкам рэальнае. Справімся з ім за кошт канцэртнай дзейнасці не толькі двух народных калектываў (сярод іх — і духавы аркестр), але і выкладчыкаў-салістаў.

Юген Рагін:
— А што, узорнага калектыву ў школе няма?

Вольга Генюш:
— Мы сёлета над гэтым працуем і спадзяемся, што неўзабаве званне займее цудоўны дзіцячы харэаграфічны калектыў.

Іван Смірноў:
— У Сяночкі і народны, і ўзорны ансамблі.

Юген Рагін:
— Якая доля заробленага пазабюджэту дастаецца вам?

Вольга Генюш:
— І тут грэх скардзіцца. Ляпніна для замалёвак з прыроды для мастацкага аддзялення, піялетры, струны, падстаўкі для ног вельмі дорага каштуюць. Але набываем усё гэта за свой кошт.

Юген Рагін:
— Што паралілі б калегам з іншых абласцей, Вольга Югенуна?

Вольга Генюш:
— Усе, пагадзіцеся, навідавоку. План па аказанні платных паслуг ДШМ выконваюць. Прычым, з немайлой карысцю для сябе. Гэта — плюс. Але мінус, як падаецца, пераважае. Няма якасных музычных інструментаў, адсутнічаюць падставы для ўпаўнення ўдзелу ў прэстыжных конкурсах. З-за гэтага ў пазунай ступені назіраецца дэфіцыт дзіцячых калектываў са званнем "узорны". Губляецца, як цяпер модна казаць, матывацыя для ўдумлівых заняткаў музыкай. У сваю чаргу істотна зніжаецца выніковае працы ДШМ. Услед за адным з удзельнікаў сённяшняй канферэнцыі паўторым: "А не хацелася б".

Вольга Генюш:
— Дапамога вобласці — гэта цудоўна, але варта і самім вярнуцца. Рахункі-фактуры для набыцця музычных інструментаў трэба рыхтаваць загодзя. Тое ж самае тычыцца і арганізацыі тэндараў. Карацей, неабходна самім прагназаваць сваю будучыню. Падаецца, такога аналізу не стае асобным маім калегам з іншых абласцей.

Юген Рагін:
— Пра што марыце, Вольга Югенуна?

Вольга Генюш:
— Пра набыццё годных сцэнічных касцюмаў для нашых харэаграфічных калектываў.

Іван Смірноў:
— Некалькі словаў пра нашу матэрыяльную базу, бо тут ёсць чым ганарыцца. Які ўжо год працуем у будынку былога райкама партыі. У свой час мы зрабілі тут ґрунтоўны рамонт. Дапамаглі і нядаўні абласны дажнікі. З камп'ютарным паркам няма праблем. Так што бліжэйшая мая задача ў тым, каб захаваць і базу, педагагічны штат. Ходзяць чуткі, што чарговая хваля аптымізацыі закране і школы мастацтваў. А не хацелася б.

Ад рэдакцыі
Усё, пагадзіцеся, навідавоку. План па аказанні платных паслуг ДШМ выконваюць. Прычым, з немайлой карысцю для сябе. Гэта — плюс. Але мінус, як падаецца, пераважае. Няма якасных музычных інструментаў, адсутнічаюць падставы для ўпаўнення ўдзелу ў прэстыжных конкурсах. З-за гэтага ў пазунай ступені назіраецца дэфіцыт дзіцячых калектываў са званнем "узорны". Губляецца, як цяпер модна казаць, матывацыя для ўдумлівых заняткаў музыкай. У сваю чаргу істотна зніжаецца выніковае працы ДШМ. Услед за адным з удзельнікаў сённяшняй канферэнцыі паўторым: "А не хацелася б".

ЭПОХІ АПТЫМІЗАЦЫІ

у Валожыне і Ракаве яны дзейнічаюць. І нараканняў на Белдзяржфілармонію тут — аніякіх. Натуральна, класічная музыка карыстаецца попытам толькі сярод навучэнцаў і выкладчыкаў ДШМ. Мы яшчэ не паспелі выхаваць патрэбнага слухача і аматара класікі.

Юген Рагін:
— Самае галоўнае пытанне: па якіх крытэрыях адзначаецца праца музычнага аддзялення?

Віктар Захаранка:
— Па тым, што ў нас ёсць сама разнапланавыя інструменты, і патрэбу навучэнцаў у іх засваенні мы цалкам задавальняем.

Вікенцій Адамовіч:
— У нас спектр ацэнкі — значна шырышы. Тут варта мець на ўвазе колькасць народных і ўзорных калектываў (у нас іх таксама малавата — толькі чатыры). А таксама — удзел у конкурсах, узровень паступлення падлеткаў у сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. Мы павялічылі б маштабы міжнародных конкурсных прарываў (Ракаўская ДШМ у гэтым кірунку

— Колькі можа зарабіць настаўнік музычнай школы за месяц?

Вікенцій Адамовіч:
— Да шасцісот пяцідзесяці рублёў на дзве стаўкі. Ставак хапае, клімат у калектывах неblaгі, будынкі для школ — дыхтоўныя.

Юлія Мякінка:
— Летась мы перабраліся ў новы будынак колішняй канторы сельгаспрадпрыемства. Месяц — цудоўнае, у цэнтры паселішча і ля касцёла. Даўно марылі пра такія пярэбары. Так што праблема з недахопам плошчаў у нас няма і ўсе сантэхнічныя зручнасці — не на дарэчы.

Юген Рагін:
— Я ведаю, Юлія Аляксандраўна, што вы ў свой час самі вучыліся ў Ракаўскай музычнай школе...

Юлія Мякінка:
— І першы яе дырэктар Ірына Івануна Старасценка была маім педагогам па спецыяльнасці. Скончыла клас цымбалаў. А пасля музычнага вучылішча прайшла працаваць выкладчыкам у родную школу. Універсітэт ку-

льтуры і мастацтваў заканчвала ўжо завочна... Хачу наконіт спонсарства колькі словаў сказаць. Нам, да прыкладу, пашанцавала з мецэнатам. Ён нам і мэблю прыдаў для новай школы, і музычныя інструменты, а таксама дапамог з пазездкай на конкурс у Італію.

Юген Рагін:
— Патлумачце, калі ласка, якім чынам вы прывычаліся да ўдзелу ў міжнародных музычных конкурсах.

Юлія Мякінка:
— Шчыра скажу, што доўгі час рыхтаваліся да такіх важных вы-

прабаванняў. А калі адчулі, што і мы штосці можам, паставілі перад сабой неадкладную задачу: асвоіць замежку. З адраслым конкурсам дапамог інтэрнэт. Наш дзіцячы інструментальны ансамбль "Менестрэл" выправіўся ў Вільнюс з дапамогай бацькоў. Вярнуўся лаўрэатам міжнароднага конкурсу "Парад аркестраў". А выдаткі на пазездку ў Італію, на музычны конкурс "Рэгата талентаў", узяў на сябе згаданы мецэнат. Паехалі не толькі "Менестрэл", але і хор "Іспачанка". У выніку і тыя, і другія занялі ў сваіх намінацыях першае месца. Словам, не трэба баяцца нязведанага. У гэтым — гарантыя творчага руху наперад.

Юген Рагін:
— Давайце пацікавімся ў Вольгі Генюш, за што канкрэтна яна атрымала званне "Чалавек года Гродзеншчыны".

Вольга Генюш:
— Я лепш скажу пра тое, што ў нас не адзін шыкоўны бан, а два. І каштоўныя яны ў сурме (у старых цэнах) амаль 180 мільёнаў. Абноўлены інстру-

менты для духовага аркестра. Я сама — духавік, таму вельмі перажывала за аркестр. А цяпер ёсць нават ягонае сэрца — туба. Натуральна, у нас ёсць усе падставы для выніковага ўдзелу ў самых розных конкурсах. Сёлета ўдзельнічалі ў трох міжнародных — займелі двух лаўрэатаў і пяці абласных — чатыры лаўрэаты.

Юген Рагін:
— Ці выконваеце план па аказанні платных паслуг?

Вольга Генюш:
— Безумоўна! Дарэчы, сёлета нам трэба зарабіць 72 мільёны

(у старых грашовых адзінках) пазабюджэтных рублёў. Заданне цалкам рэальнае. Справімся з ім за кошт канцэртнай дзейнасці не толькі двух народных калектываў (сярод іх — і духавы аркестр), але і выкладчыкаў-салістаў.

Юген Рагін:
— А што, узорнага калектыву ў школе няма?

Вольга Генюш:
— Мы сёлета над гэтым працуем і спадзяемся, што неўзабаве званне займее цудоўны дзіцячы харэаграфічны калектыў.

Іван Смірноў:
— У Сяночкі і народны, і ўзорны ансамблі.

Юген Рагін:
— Якая доля заробленага пазабюджэту дастаецца вам?

Вольга Генюш:
— І тут грэх скардзіцца. Ляпніна для замалёвак з прыроды для мастацкага аддзялення, піялетры, струны, падстаўкі для ног вельмі дорага каштуюць. Але набываем усё гэта за свой кошт.

Юген Рагін:
— Што паралілі б калегам з іншых абласцей, Вольга Югенуна?

Вольга Генюш:
— Усе, пагадзіцеся, навідавоку. План па аказанні платных паслуг ДШМ выконваюць. Прычым, з немайлой карысцю для сябе. Гэта — плюс. Але мінус, як падаецца, пераважае. Няма якасных музычных інструментаў, адсутнічаюць падставы для ўпаўнення ўдзелу ў прэстыжных конкурсах. З-за гэтага ў пазунай ступені назіраецца дэфіцыт дзіцячых калектываў са званнем "узорны". Губляецца, як цяпер модна казаць, матывацыя для ўдумлівых заняткаў музыкай. У сваю чаргу істотна зніжаецца выніковае працы ДШМ. Услед за адным з удзельнікаў сённяшняй канферэнцыі паўторым: "А не хацелася б".



Падчас свята "Калюшчыністы прысмакі".



Удзельнікі фестывалю "Спелуеце вена ветрану".



Карагод вясковых свят у Чырыкаве.

дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гасцей асабліва зацікавіла экспазіцыя, што распавядае пра пачатак баявога шляху 1-й Польскай пяхотнай дывізіі імя Тадэвуша Касцюкі, сфарміраванай у Савецкім Саюзе па ініцыятыве польскіх патрыётаў. У 1943 годзе дывізія прыняла першы бой у пасёлку Лепніна Горацкага раёна.

Міністэрства па надзвычайных сітуацыях распрацавала мабільны дадатак "МНС Беларусі: дапамога побач". Гэты праграмны прадукт даступны для смартфонаў усім карыстальнікам смартфонаў і планшэтаў на базе аперацыйнай сістэмы "Android". Цяпер у раздзеле "Што рабіць?" сабраны каля паўсотні тэм, якія дапамогуць хутка сытуацыя ў непастандартных сітуацыях. Адна з функцый раздзела, — тлумачыць спецыяліст Савецкага райаддзела надзвычайных сітуацый Тацяна Бычанок, — кнопка званка ў МНС — "112". Дадзеная праграма не стане залішняй і для нашых работнікаў культуры. Далей Тацяна Бычанок распавядае, што з 17 кастрычніка па 11 лістапада ў рэспубліцы праходзіць пажарна-прафілактычная акцыя "За бяспеку разам". Мэта — папярэджанне пажараў і гібель людзей ад іх у асенне-зімовы пажаранебяспечны перыяд.

Метадыст арганізацыйна-метадычнага аддзела Палаца мастацтваў **Бабруйска** Ірына Аўсянікава распавядае пра першы гарадскі конкурс прафесійнага майстэрства сярод работнікаў ку-

льтуры. Дыпламам першай ступені ўзнагароджаны бібліятэкар Юлія Новік, настаўнік выяўленчага мастацтва Анастасія Дудаль, настаўнік па класе скрыпкі Сяргей Мітчанкоў.

У бібліятэках **Мастоўскага** раёна рэалізаваны шэраг праектаў. Да прыкладу, у Рагозніцкай прайшоў вусны часопіс для школьнікаў, у Пацавіцкай — тэматычны вечар у гонар маці, а ў Пескаўскай сельскай бібліятэцы — літаратурна-музычная сустрэча. Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу раённай бібліятэкі Вольга Коршун лічыць, што мерапрыемствы былі яркімі ды запамінальнымі.

Не менш адказна ставяцца да практычнай дзейнасці і ў **Астравецкай** дзіцячай бібліятэцы. Яе бібліятэкар Ганна Кераль распавядае: "Мы завіталі да выхаванцаў раённага цэнтра карэкцыйна-развіваючага навування і рэабілітацыі. Прапанавалі ім праграму "Заірніце ў мамыны вочы". Было шмат вясёлых конкурсаў і пясчотных слоў у адрас мам".

Навіна з цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна. На V Міжнародным форуме "Традыцыйная культура як страцэгічны курс устойлівага развіцця грамадства" ў Чырыкаве работнікі культуры і самадзейныя артысты названага рэгіёна паказалі шэраг календарных свят. Аўтэнтычныя спевы прадэманстравалі удзельнікі клуба аматараў народнай творчасці "Пошук" **Новасаматвіцкага** клуба вольнага часу (кіраўнік і саліст Алеся Шаройка). Выступіў таксама народны ансамбль на-

роднай песні "Калініца" раённага Цэнтра культуры.

Інфармацыя з **Дзятлаўскага** раёна. У гарадскім пасёлку Казлоўшчына прайшоў свята "Казлоўшчыніскія прысмакі". Гандляры з Дзятлаўскага, Зэльвенскага, Слонімскага раёнаў арганізавалі кірмаш сельгаспрадукцыі. Рамеснікі Гродзеншчыны прапанавалі пакупнікам работы джкаратыўна-прыкладнага мастацтва. А потым усе "частаваліся" песнямі, танцамі ды юшкай.

Загодзя аддзела па развіцці народнай творчасці **Зэльвенскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Алена Ламека піша, што ў **Сынкавічах** прайшоў конкурс сярод лепшых гаспадынь. За гэтае званне змагаліся восем маладых кабет аграпрадка. А гэта і работнік бухгалтэрыі, і ветурач, і жывёлаводы, і шматдзятная маці.

У Страгуўскай карціннай галерэі горада **Прага** працуе выстава "Шляхам Скарыны да Прагі". Куратар — вядома мастачка Аксана Аракчэва. Мерапрыемства прысвечана 500-годдзю беларуска кнігадрукавання, якое запачаткавалася ў Празе, дзе Францішчыны Скарына выдаў першую кнігу Бібліі на старабеларускай мове. На выставе экспануюцца работы мастацкіх дынастыяў: Барыса Аракчэва і яго дачкі Аксаны, Ігара Бархаткова і яго жонкі Алёны, Паўла Масленікава і ягоных сынаў Уладзіміра і Юлія Паўла, Марыны Бацоковай і яе дачкі Ганны Мураіда.

У мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” адкрылася выстава дыпломных работ “Крокі да майстэрства” навучніцаў мастацкага аддзялення Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў спецыяльнасці “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва”.

Вольга РОПАТ

Адпаведныя выставы — свайго кшталту справаздачы дзейнасці вучобных устаноў, яны з’яўляюцца паказчыкам супольнай працы выкладчыкаў і навучніцаў каледжаў або ВНУ. “Крокі да майстэрства” выпускнікоў каледжа мастацтваў складаецца з работ, выкананых у розных тэхніках: кераміка, бацік, выцінанка, тэкстыльныя кампазіцыі, а таксама жывапіс.

Выстава добра ўпісалася ў прастору мастацкай галерэі — асобныя памяшканні дазваляюць удала размясціць творы маладых мастакоў, і больш за тое — нават стварыць дуэты з вырабаў розных матэрыялаў, бо яны дапаўняюць адзін аднаго (пра гэта распавядаю крыху пазней). Так, на прыродную тэматыку спадбалася дэкаратыўная кампазіцыя з керамікі “Белавежская пушча” Аляксандра Чарнікова, якая перадае асаблівасці, рысы характару кожнай з жывёл. Пад лірычным бацікам “Веснікі радасці” Наталлі Брачкавай знаходзіліся керамічныя творы “Птушыныя размовы” Ільі Навіцкага. І дарэчы, дуэтаў складалася даволі багата, што гаворыць пра зладжаную працу каледжа.

Добра, што выстава тэматична падзеленая, можна вылучыць некалькі раздзелаў: святы, прырода, архітэктура, вобразы роднага краю... І што галоўнае — усе вырабы аб’ядноўвае філасафічнасць і любоў да краіны. Асабліва ўразлівыя работы, прысвечаныя нашай архітэктуры, у прыватнасці гораду над Дняпром. Дэкаратыўная кампазіцыя Марыны Загорскай “Магілёў губернскай” складаецца з трох палотнаў у тэхніцы бацік. Яна перадала атмасферу старажытнага горада з дапамогай выцвілых колераў і амаль размытых сілэтаў. Здаецца, на кампазіцыі Марыны спыніўся час, яна захавала маўклівае імгненне. На творы “Праз часы” Вольгі Квасавой і Юліі Субач — замкі Беларусі — Гродзенскі, Мірскі, Нясвіжскі і Полацкі, а пад бацікамі — керамічныя “Варыяцыі” Ірыны Паўлавай. І калі да скульптур ды жывапісу мы прывыклі, то пано і насценныя керамічныя вырабы а таксама сусрэць на выставах. Таму скажу некалькі словаў адносна “Спагчыны” Андрэя Шайкова, якая складаецца з шасці работ, і серыі дэкаратыўных пано “Мой Магілёў” Яўгена Белавусава. Андрэй абраў з кожнай вобласці па царкве або сабору і зрабіў, скажам, невялікае насценнае ўпрыгожанне ў форме старажытнага скрутку. Вырабы



Вольга Квасова, Юлія Субач. “Праз часы”.



Андрэй Шайкоў. “Спагчына”.

Перыяд шчырасці



Антон Ціханавец. Кампазіцыя “Спгчына”.



Алена Пухоўская, Ганна Наважніна, Людміла Альховік. “Мелодыі лета”.

добра выглядаюць у інтэр’еры як цэласнай кампазіцыі, так, на маю думку, добра глядзяцца і паасобку. Яўген жа зрабіў акцент менавіта на архітэктуры Магілёва.

Асобна хочацца адзначыць керамічныя вырабы “Кола часу” Дзяніса Казлова, чые дэталі трымаюцца на нітках, што надае твору паветранасць і пэўную асаблівасць, сімвалічную, распрацаваную “Надпісы часу” Сяргея Петрачкі, жаночую,

вельмі эстэтычную “Дзівію” Аліны Шумяковай, своеасаблівыя, індывідуалізаваныя “Стыхіі” Антона Ціханавіча і яскравыя “Святыя” Вікторыі Несцяровіч. Чаму багата імёнаў? Мяне ўразіла разнастайнасць вырабаў, а таксама стылёвыя асаблівасці майстроў.

Крыху распавядаю наконт дэкаратыўнай кампазіцыі “Рытмы” Наталлі Аўсянікавай, Жанны Панцэвіч, Ліны Корсакавай і керамічнага тво-

ра “Potestatem” Яўгеніі Карнейчанкі. У гэтым цемнаватым, утульным куточку ў цёплай колеравай гаме работы гарманічна спалучаюцца і яднаюцца. Для некаторых керамічных вырабаў можна ўбачыць свечкі, і гэтая дробязь насамрэч надае хатняе цяпло, а таксама рытуе наведвальніка да шчырага, сяброўскага дыялогу.

Вобразы беларускай зямлі сустракаюцца на тэкстыльных кампазіцыях, у тым ліку ў творы “Каляды” Юліі Бадзяковай і “Мелодыі лета” Алены Пухоўскай, Ганны Наважніны і Людмілы Альховік. Увогуле габелены на выставе “Крокі да майстэрства” выразныя і запамінальныя. У першую чаргу яны запамінаюцца памерамі і нетрывіяльнымі фарматамі, а таксама багаццем адценняў і ўдалых кампазіцыяў.

Выцінанкі і жывапісу небагата, але і ў іх адлюстраваны асаблівасці нашых традыцый, менталітэту. У нацюрмортах Настасі Дзёмінай можна ўбачыць ікону, арнаментаваныя тканіны, саламяныя вырабы...

Назва “Крокі да майстэрства”, як мне падаецца, як быццам неяк зніжае узровень выпускнікоў, бо ён у іх доволі высокі (думаю, яны пра гэтае і так ведаюць). Адзначыла толькі некаторыя імёны, але ўсе творы на выставе якасныя і цікавыя. Відавочна, як пераймаюцца традыцыі, і як яны “накладваюцца” на густ як дасведчанага гледача, так і спахвіцця. Дадамо, яны добра ўпісваюцца ў інтэр’еры кватэры, культурных і адукацыйных устаноў. А той перыяд, калі ствараюцца творы, нельга назваць выпадковым... Бо гэта перыяд шчырасці.

Чытаць з рыдара сёння — банальная завядзёнка. Між тым, яшчэ гадоў сем таму чалавек з электроннай кнігай у вагоне метро здаваўся нечым здзіўным, а тую невялікую “чыталку” хацелася пратрымаць у руках.

Юрыі ЧАРНЯКЕВІЧ

Кніга = свет. Электронны?

Але ці азначае з’яўленне электронных кніг знікненне папярочных выданняў? Што сёння рабіць, каб твой твор, які ты не можаш выдаць у традыцыйным выдавецтве, распаўсюджвала для ўсіх ахвотных выдавецтва электроннае? Як увогуле развіваецца рынак электронных кніг у свеце і ў Беларусі і якія тут перспектывы? На гэтыя і многія іншыя пытанні спрабавалі адказаць удзельнікі Рэспубліканскага форуму “Кніга = свет: сучасны стан і стратэгіі развіцця нацыянальнай прасторы чытання”. Письменнікі і педагогі, выдаўцы і вучоныя, супрацоўнікі бібліятэк і спецыялісты сістэмы адукацыі сабраліся ў Нацыянальнай бібліятэцы для абмеркавання самых розных праблем, звязаных з выпрацоўкай нацыянальнай стратэгіі падтрымкі чытання і выхавання кампетэнтнага ды кваліфікаванага чытача. Дарэчы, форум адбыўся ў рамках Рэспубліканскага інфармацыйна-асветніцкага праекта “КнігаСвет”, які мае на мэце стварэнне ўмоў для развіцця культуры чытання ў беларускаму грамадстве.

Але варунус да заўяленай на пачатку тэмы электронных кніг, пра якія гаварылася на адным з секцыйных пасяджэнняў рэспубліканскай канферэнцыі. Як адзначалі шматлікія удзельнікі, сёння, у час імклівага развіцця тэхналогій, хутка змяняецца сама культура зносінаў з кнігай: тэкставую інфармацыю можна чытаць з электронных носбітаў

а"К"но ў свет

Вось і завяршыўся амаль двухмесячны зааіянскі канцэртны ваяж гурта “Стары Ольса”. Пра яго вынікі і ўражанні ў адным з бліжэйшых нумароў “Культуры” паведамаць лідар калектыву Зміцер Сасноўскі, але спачатку мы раскажам вам пра некаторыя з апошніх выступаў каманды ў рамках тура па ЗША...

Алег КЛІМАЎ

Дзе кантры?

У горадзе Кембрыдж (штат Масачусетс), нагледзеўшыся на будынкі з чырвонай цэглай, парк, качак ды студэнтаў, ансамбль даў сэт у Першай царквы. Каб не “дабіць” і без таго старадаўняга сцены будынка, праграму музыканты адыгралі спецыяльную — акустычную. Мясцовыя беларусы прынялі яе цёпла. У Нью-Хэйвене (Канэцікут) калегам па сцэне нашым артыстам стаў гурт, што выконваў балканскую музыку. “Дзе ж ваша кантры?!” — магчыма, так хацелі выгукнуць беларусы, да свайго здзіўлення не так часта сустракаюцца падчас турнэ з кірацкам бы самым амерыканскім брэндам у музыцы. Можна, пашанцуе ў Нью-Ёрку?..

“Дудкі”! Таму суайчынікам давялося пастраца з творчасцю сярднявечнай, каб нацшыць слых ды густ наведвальнікаў клуба, развешчанага ў Брукліне. Землякоў сярод іх было столькі, што “оўсаўцам” часам здавалася, што нікуды з Беларусі яны і не з’язджалі. Стара-

Скарына для тэатра

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася ўрачыстая цырымонія ўзнагароджвання фіналістаў конкурсу па стварэнні твораў для драматычнага тэатра “Франціск Скарына і сучаснасць”. З 32 дыпломных работ у шорт-ліст патрапіла сем, сярод аўтараў — прадстаўнікі Мінска, Брэста і Полацка. Трыумфатарам у намінацыі “Гістарычная п’еса” з творам “Франціск. Прыпавесць” стаў драматург, рэжысёр-пастаноўшчык Брэскага акадэмічнага тэатра драмы Цімафей Ільеўскі. Лепшым у намінацыі “Сучасная п’еса” званы Мікалай Рудкоўскі. Дарэчы, па адзначанай п’есе “Доктар свабодных навук” ужо ідуць фінальныя рэпетыцыі ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры. Сяргей Кавалёў з творам “Юдзіф” выйграў у намінацыі “Сцэнічная ідэя”. Значым, што яшчэ дзве намінацыі — “П’еса па матывах” і “Інсцэніроўка” — засталіся без пераможцаў. Грашовымі прэміямі фіналістаў забяспечыў суарганізатар конкурсу “Беларусбанк”. Дырэктар Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Уладзімір Карачэўскі запэўніў, што хутка свет пабачыць зборнік, у якім можна будзе прачытаць работы удзельнікаў.

Фота Настасі ПАНКРАТАВАЙ

Фотафакт



На здымку (злева направа): Сяргей Кавалёў, Цімафей Ільеўскі і Мікалай Рудкоўскі.

Лазер замест піпеткі

— Напачатку 2000-х гадоў я сумшчала працу ў Інстытута фізікі і ў фізіка-хімічнай лабараторыі Нацыянальнага мастацкага музея. У апошні на той час адным з асноўных спосабаў ідэнтыфікацыі жывапісных рэчываў быў кропельна-хімічны: з карціны бралі мікрафрагменты калеравых пластоў разам з грунтам і з дапамогай хімічных рэактываў выяўлялі катыёны металаў, якія уваходзілі ў склад мастацкіх матэрыялаў. Але наколькі тое эфектыўна? Папершае, у хіміі існуе такое паняцце, як адчувальнасць рэакцыі. Можна валодаць выдатнымі рэактывамі, але, калі патрэбнага вам пігменту ў саставе фарбы замала ці ён увогуле змяшчаецца толкі ў прымесі, рэакцыя не адбудзецца. Аднак, пра праўдзівасць даследавання няма гаворкі. Па-другое, адной рэакцыі не хопіць, каб высветліць усе рэчывы ў складзе фарбы. Неабходна правесці 5 — 6 розных рэакцый, напрыклад, на свінцовыя бялілы, катыёны медзі і гэтак далей. Пасля кожнай з іх узор цалкам знішчаецца — уявіце, які быў вялікі расход проб і колькі часу займалі гэтыя даследаванні!

Добрай альтэрнатывай для выяўлення элементнага складу мастацкіх рэчываў стала лазерная эмісійная спектраскапія. Высокая адчувальнасць поруч з многазлементнасцю (магчымаасцю выяўляць усе элементы ў адным спектры) дазваляюць даследчыкам значна паменшыць колькасць узораў, патрэбных для аналізу.

Сучасная версія айчыннага LIBS, распрацаваная пад кіраўніцтвам кандыдата фізіка-матэматычных навук Сяргея Ралькова, з'яўляецца мабільнай і дазваляе праводзіць аналіз нават у палявых умовах.

"Дзёнік" ад кадмію

— Зараз сектар фізіка-хімічных даследаванняў у адзеле рэстаўрацыі НММ надрэна абсталяваны. Маецца магчымаасць атрымліваць інфрачырвоныя рэфлектраграмы твораў жывапісу, які дае ўяўленне, які малюнак ёсць на палатне пад відэачыннымі плямамі фарбы, магчымы змяненні першапачатковай кампазіцыі. Рэнтгенаграфія дапамагае высветліць размеркаванне матэрыялаў (напрыклад, у рэнтген-выпраменьванні добра бачна размяшчэнне свінцовых бяліл), вызначыць страты, зразумець, на арыгінальным ці дубліраваным палатне дайшла да нас карціна, што таксама можа мець крытычную інфармацыю для атрымліваць жывапісу. Вывучэнне жывапіснай паверхні з дапамогай ультрафіялетавага выпраменьвання, дазваляе атрымаць уяўленне аб цэласнасці лакавай плёнкі і зрабіць вынікі ад колькасці рэстаўрацыйных умяшанняў, а таксама, на якім участку яны праводзіліся. Каб можна было гаварыць пра комплекснае даследаванне, засталася "закрываць" хімічны блок. Тут дапамагае шыльнянае супрацоўніцтва з Інстытутам фізікі. Яно распачалося яшчэ ў 1980-я гады, калі была распраца-

Не так даўно ў Нацыянальным мастацкім музеі супрацоўнікі Інстытута фізікі імя Барыса Сцяпанавы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі дэманстравалі айчынным музейшчыкам і іх замежным калегам мабільны лазерны эмісійны спектрометр. За складанай назвай хаваецца ўнікальны апарат для якаснага і колькаснага аналізу элементнага складу твораў мастацтва. Ён — адзіны ў нашай краіне, ды і ў свеце падобных LIBS ("laser induced breakdown spectroscopy" — міжнародная абрэвіатура для прыбораў лазернага індукцыяванага спектральнага аналізу) па пальцах пералічыць. Папулярна растлумачыць аглядалніку "К" адметнасці айчынай распрацоўкі ўзялася старшы навуковы супрацоўнік Інстытута фізікі, кандыдат фізіка-матэматычных навук, дацэнт Алена ШАБУНЯ-КЛЯЧКОўСКАЯ.

Настася ПАНКРАТАВА

Кратар на жывапісе



Карціна Івана Худоха "Партрэт Буглака", фотакіраваная ў ультрафіялетавым выпраменьванні.



вана ўстаноўка для лазернай ачысткі твораў мастацтва з бронзы і іншых металаў.

Калі паўстала задача даследаваць элементны склад мастацкіх пігментаў выкарыстанне менавіта гэтага спектрометра дало магчымаасць адначасовага даследавання распаўсюджвання элементаў як па паверхні узораў так і па глыбіні. Апошняе вельмі важна, калі мы гаворым пра даследаванні рэальных карцін, таму што сярод усёй культурнай спадчыны менавіта помнікі жывапіснага мастацтва з'яўляюцца самімі складанымі аб'ектамі для аналітычных даследаванняў.

Пад мікраскопам добра бачна, што карціна падобная на пірог з многіх слаёў: грунт, якога можа быць некалькі накладаных, фарбавыя слаі, лак. Кожны з пластоў склада-

ецца з мноства арганічных і неарганічных матэрыялаў. Пры дапамозе LIBS мы займаемся даследаваннем неарганічных складнікаў жывапісу. Прынамсі, калі спектрометр зарэгіструваў рэчывы, аператар робіць вынікі, што тут выкарыстоўвалася кінавар. Ці, вызначыўшы хром, можа дакладна сказаць, які канкрэтны ўжываўся — зялёны ці, напрыклад, жоўты. Тое самае можна распавесці пра кадміевыя фарбы.

Вынікі могуць выкарыстоўвацца як рэстаўратарамі, так і мастацтвазнаўцамі для атрымліваць карцін. Для першых — таму, што некаторыя матэрыялы не спалучаюцца паміж сабой, і спецыяліст павінен упітваць склад арыгінальных пігментаў, каб выпадкова не выкарыстаць рэчыва, якое можа незваротна пашкодзіць фарбавыя слаі. Другія — могуць рабіць вынікі аб тэхналогіях і мастацкіх традыцыях, якія існавалі ў розныя часы на розных тэрыторыях,

а таксама пра адносныя пэўна краіны з іншымі краінамі. Да таго ж, ідэнтыфікацыя мастацкіх рэчываў дапамагае вызначыць ніжнюю мяжу часу, калі быў зорблены той ці іншы твор (напрыклад, вядома, што фарбаў на аснове кадмія ці хрома да пачатку XIX стагоддзя не існавала), а таксама адрозніць арыгінальны твор ад яго папярэйшай копіі ці падробкі.

Менш за міліметр

— Чаму нас зацікавіў рэжым з двума імпульсамі? Спаі жывапісу вельмі тонкія, а нам важна не толькі высветліць, якія элементы знаходзяцца ў творы ў цэлым, але і які яны размеркаваны ад паверхневага слоя да грунту. Першы імпульс, калі трапляе на рэчыва, даводзіць яго да неабходнай тэмпературы і атрымлівае свячэнне плазмы. Другі, які выпраменьваецца адразу за першым, гэтую плазму яшчэ больш разгарае. У выніку інтэнсіўнасць спектра павялічваецца ў 10 разоў — значыцца, даследчык атрымлівае больш інфармацыі для грунтоўнага аналізу.

Калі вы не ведаеце, што дадзенае палатно даследаваў лазерны промень, вы ніколі не вызначыце месца прапальвання. Пад мікраскопам будзе бачны прыгожа выпалены кратар, але вокам, калі ўсё ж заздацца мэтагі адшукаць месца даследавання, можна зачэпіцца толькі за ледзь прыкметную кропку, меншую за міліметр. У любым выпадку, разбурэнне ад лазера куды меншае, чым ад апісанага мной напачатку кропельна-хімічнага аналізу. Нават у тым выпадку, калі ў Інстытут фізікі прывозіць мікрафрагменты палатна (напрыклад, карціна занадта вялікая, таму немагчымае яе транспартаванне), пробы не знішчаюцца, а могуць выкарыстоўвацца яшчэ і яшчэ.

Пакуль наш лазерны эмісійны спектрометр існуе ў адзінаквым экзэмпляры. Мы пастаянна яго ўдасканальваем, прынамсі, некалькі гадоў таму быў аснашчаны грувасткімі блокам рэгістрацыі і ахалоджванню, а цэпер мае адзін перасоўны блок, які аб'ядноўвае абедзве функцыі. LIBS актыўна выкарыстоўваецца ў Інстытуце фізікі. Але асабіста мне хацелася б, каб такі прыбор таксама пасяліўся ў лабараторыі любімага мной Нацыянальнага мастацкага музея. Відавочна, тое пайшло б на карысць нацыянальнаму мастацтву і звязанай з ім навуцы.

Двухімпульсны лазер для даследавання шэдэўраў



Спектрометр падчас даследавання. / Фото з архіва ўразамоўчы

Дарэчы

Класічны эмісійны спектральны аналіз упершыню быў пастаўлены на службу мастацтвазнаўства ўжо амаль стагоддзе таму. Так, выкарыстоўваючы яго, быў вывучаны склад асобных фарбаў на творах Рэнуара, што дапамагло адрозніць папярэйшы творы мастака ад тых, якія выдаваліся за работы яго пэндзля. Аднак тады гэты метадаў не ўвайшоў у штодзённую практыку мастацтвазнаўчай экспертызы праз складанасці эксперыментальнага абсталявання. Крыніцай узбуджэння спектраў служыла плазма электрычнай дугі або іскры, а рэгістрацыя эмісійных ліній праводзілася фатаграфічна з дапамогай спектрографа. Можна прывесці толькі адзінаквыя прыклады ўжывання такога аналізу для вывучэння прадметаў жывапісу, напрыклад, пры атрымліваць копіі XVI стагоддзя карціны Рафаэля або пры даследаванні жывапісу фламандскіх прымітываў. У СССР першай такой працай можа лічыцца аналіз фарбаў з рускіх ікон. Некаторыя ажульненне падобных даследаван-

няў мела месца ў 1960-я ў сувязі з працамі Таццяны Берлін па вывучэнні матэрыялу пігментаў фрэскавага, алеянага і тэмпернага жывапісу. Але яе метадаў аналізу таксама не атрымалі прыкметнага распаўсюджвання сярод музейшчыкаў — гэтым разам праз складанасць працэдур апрацоўкі і інтэрпрэтацыі спектраў. Супрацоўнікамі нашага Інстытута яшчэ на пачатку 2000-х пад кіраўніцтвам доктара фізіка-матэматычных навук Антона Янкоўскага быў распрацаваны першы ў Беларусі двухімпульсны лазерны эмісійны спектрометр. Творы манументальнага і станковага жывапісу, акварэлі, прадметы джаратыўна-прыкладнага мастацтва са шкла, керамікі, металу і каменю, старадаўнія манеты, ордэны, медалі, пячаткі, старажытныя рукапісы і кнігі, а таксама прадметы ці іх фрагменты, што былі атрыманы ў выніку археалагічных раскопак, можна прааналізаваць даволі хутка: эмісійны спектры рэгіструюцца долі секунды, для інтэрпрэтацыі атрыманых дадзеных дастаткова некалькі хвілін. Такім чынам, музейшчыкі атрымліваюць вынікі адразу ж.

(Заканчэнне.
Пачатак у №19 №37 — 42.)
Сёння "К" завяршае распаўсюдаць пра ўнікальную асобу ў гісторыі нацыянальнай культуры — Алены Аладаву.

Барыс КРЭПАК

Шыкоўная калекцыя карцін і малюнкаў Івана Шышкіна ў нашым музеі — таксама цалкам заслуга Алены Аладавай. Калісьці яна мне распавядала, як усё гэта пачыналася. Першыя два эцюды мастака — "Асака" і "Буралом" — прывезла з Масквы ў 1945 годзе. Сёння ў музеі — каля 40 твораў Шышкіна (жывапіс, малюнак, афорт). Чытачу будзе цікава ведацца пра адну захапляльную гісторыю аб тым, як Алена Васільеўна "здабыла" Шышкіна. Аднойчы ў Маскве яна пазнаёмілася з прафесарам-калекцыянерам, чалавекам адзіночкі і хворым. Незадоўга да смерці ён вырашыў прадаць сваю калекцыю ў нейкі расійскі музей. І тут Алена Васільеўна пабачыла ў яго пейзаж Шышкіна. Яе спрактыкаванае вока імгненна вызначыла: гэта Палессе, таямнічы дрымуць лес; на дарозе, што гублялася ў бяскрайніх прасторах, узвышаецца крыж з беларускім ручніком, выштыпым нацыянальным арнамантам... Аладава тут жа ўгаварыла прафесара дазволіць ёй узяць гэтую работу для ашчэднага музейскай гарадской экспертна-закупачнай камісіі, якая якраз наступным днём павінна была засядаць у доме на Вялікай Палянцы. І што ж: камісія ацаніла пейзаж у 18 тысяч рублёў — грошы па тых часах надрэчныя. Але Аладава была гатовая набыць пейзаж для нашага музея. І толькі яна паспела паведаміць пра гэта прафесору, як да яго нечакана прыехала з Ленінграда пляменніца, "вельмі дзелявітая жанчына з бульбодай хваткай". Яна адразу ж прад'явіла дакумент, што з'яўляецца адзінай спадкаемцай усёй маёмасці дзядзькі, у тым ліку і дадзенай карціны. Але за такую мізэрную, на яе погляд, суму аддаць гэты твор для Беларускага музея ніяк не можа. Прафесар у такіх фінансавых тонкасці не ўнікаў, таму што быў ужо, лічы, на шляху ў лепшы свет. І тады Алена Васільеўна, з узаемнай згоды з пляменніцай і дзядзькам, выставіла пейзаж на наступнае пасяджэнне камісіі — для пераацэнкі. Вынік аказаўся ранейшым: 18 тысяч рублёў. Але бяда заключалася яшчэ ў тым, што пейзаж вярнуў італьянцу без ведама Аладавай, якая ў той момант адсутнічала...

"Я страшэнна разпавалася, — расказвае Алена Васільеўна, — і кінула я шукаць, бо асабіста дайна стаяла да ўсяго, што было намалёвана Шышкіным на нашым Палессі. Але — на жаль! — аказалася, што спадкаемка паспела аднес-

ці палатно на Пятроўку, ужо на ашэнку Дзяржаўнай экспертна-закупачнай камісіі. Я хутка туды ж на таксі! Не паспела: пейзаж ужо ацанілі ў 20 тысяч рублёў. Я кінулася ў музейны аддзел Міністэрства культуры РСФСР з просьбай усё ж дазволіць і гэтую суму заплаціць мне. Начальнік аддзела Галавануў сустрэў мяне такімі словамі (ці то жартам, ці то сур'ёзна): "Ну, нарэшце я з вамі змагу звесці рахункі! Вы з-пад майго носа ўвялі ў Беларусь столькі каштоўных рэчаў! Цяпер прыйшоў час адплаціць вам тым жа. Даруйце, я ўжо падпісаў загад аб перадачы шышкінскага пейзажа Краснадарскаму музею..." З хвіліну памаўчаў. Маўчала і я. Потым усміхнуўся і прадоўжыў: "Але вы не хвалойцеся... Ведаеце, паважаная Алена Васільеўна, з гэтай карцінай звязана цікавая гісторыя. Калі эксперты глядзелі гэтую рэч, хтосьці ўспомніў, што яшчэ да рэвалюцыі, у Кіеве, у калекцыі Івана Цярэшчанкі, знаходзілася вялікае палатно пад той жа назвай — "Палессе": той жа палескі рамнік на пясчанай дарозе, тая ж павозка, крытая буркай, той жа крыж з беларускім ручніком. Але... Кавалак той карціны з адлюстраваннем крыжа з ручніком быў адрэзаны і знік! Больш вялікая частка палатна засталася на Украіне, у Музеі рускага мастацтва, куды пасля рэвалюцыі перайшла калекцыя мецэната і ўладальніка буйных цукровых заводаў Цярэшчанкі. Дык вось, яшчэ да перадачы ў Краснадар шышкінскага пейзажа мы ўсё ж вырашылі ўпэўніцца ў тым, ці сапраўды гэтая частка з'яўляецца фрагментам цярэшчанскай карціны? І, ведаеце, яшчэ да нашага з'яўлення, карціну з Кіева прывезлі ў Маскву, і эксперты пацвердзілі: так, гэта арыгінальны фрагмент..."

Пасля такога расповеду Аладава канчаткова страціла спакой. Але што б там ні было і чаго б гэта ні каштавала, вырашыла здабыць абодва творы. З Краснадарам усё вырашылася проста: Алена Васільеўна перадала краснадарскаму музею з аичынных фондаў невялічкі пейзаж Шышкіна "Сонца ў лесе" ўзамен таго самага фрагмента. Расійскія калегі з задавальненнем пайшлі на такі абмен. А вось што рабіць з Кіевам — тут узнікала вялікае пытанне. Аладава адправіла туды на "казле" (такяя машына "ўсюдыход") групу музейных супрацоўнікаў. "Гандаль" з дырэкцыяй кіеўскага музея доўжыўся тры дні, і, урэшце, бакі прыйшлі да кампрамісу: за карціну "Палессе" кіяўляне атрымалі нашага "Шахцёра" Касаткіна і варыянт знакамітага пейзажа Саўрасава "Гракі прыляцелі". Гэтых работ Аладавай было шкада, але ўкраінцы ні на што іншае не пагадзіліся. Цяпер заставаўся "сабраць" тую карціну ў адно, шуканае цэлае. Фрагмент і асноўную частку завезлі ў Маскву да сябра Аладавай — рэстаўратара Аляк-



Надзея Хадасевіч-Лежэ ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Злева — Алена Аладава. 1967 год.



Надзея Хадасевіч-Лежэ. Кампазіцыя "Супраматызм". 1920 год.

"Нягледзячы на подпіс, карціна сапраўдная..."



Іван Шышкін. "Палессе". 1890 год.



Іван Шышкін. Фрагмент (частка левай паловы) карціны "Палессе".

Феномен Алены Аладавай



Канвэрт да 100-годдзя Алены Аладавай.

"кавалачка". Словам, гісторыя бадай дэтэктывуная, проста гатовы чарнавік сцэнарыя для мастацкага фільма...

А яшчэ добра памятаю сустрэчу Надзеі Пятроўны Хадасевіч-Лежэ з Аленай Васільеўнай і яе супрацоўнікамі ў музеі. Гэта прыкладна 1967 год. Там яшчэ прысутнічалі на той час намеснік міністра культуры БССР Юрый Міхневіч, Уладзімір Стальмашонак і Андрэй Бембель. Гутарка пра жыццё і мастацтва ішла жыва і эмацыйна. І тут Надзея Пятроўна знянацку захачела патэлефанаваць проста... у Парыж. І каму, вы думаеце? Сваіму сябру Марку Шагалу! Усе, хто прысутнічаў тады ў кабінце Аладавай, збянтэжыліся: у Парыж? Шагалу? Не забывайцеся, шанюныя чытачы, што тое былі 1960-я, і тэлефанавальца проста так з савецкага дырэктар-

льш за 10 сантыметраў з ініцыяламі "N.L." Праўда, я пры гэтым не прысутнічаў, але Алена Васільеўна мне потым распавяла, што ад такога каштоўнага падарунка ёй давялося адмовіцца, з прычыны чаго Надзея Пятроўна вельмі засмуцілася...

На выставе "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі", якая адбылася колькі гадоў таму ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі і абласных цэнтрах краіны, экспанавалася некалькі графічных адбіткаў —

скага кабінета ў Парыж ды яшчэ каму — Шагалу, які на сваёй радзіме даўно лічыўся "не нашым", ледзь не ворагам, — нонсэн! А яна, пабачыўшы нашу разгубленасць, проста так кажа: "Я абяцала патэлефанаваць Марку з Мінска, яшчэ раз нагадаць, што даўно прыслёў час наведаць яму сваю радзіму, якую ён пакінуў ва ўзросце Хрыста. Думаю, што пра яго тут яшчэ не забыліся. Ці не так?..." — "Канешне, так!" — млява пагадзіліся мы, адводзячы позіркі ў бок...

Дарчы, у другі свой візіт яна хацела падараваць Аладавай ("для патрэбаў музея") вельмі дарагу залатую шматлісткавую брошчу дыяметрам бо-

ваць і кансультаваць устаноў, якая для яе заўсёды была першым домам. Жыць без гэтага яна не магла. "Як неміласэрна ляціць час!" — з сумам сказала яна, адзначаючы сваё сямідзесяцігоддзе. За доўгім банкетным сталом у памяшканні Саюза архітэктараў было весела, шумна, шматлюдна. Казалі цёплыя прамовы сябры і калегі Аладавай — беларусы, расіяне, літоўцы, палякі, украінцы, усё тосты — у гонар гэтай дзівоснай жанчыны. За акном адвіталі чаромха: быў канец мая 1977-га. Аладавай заставаўся жыць яшчэ дзевяць гадоў і адзін тыдзень...

Прайшоў нейкі час пасля сыходу Алены Васільеўны ў іншы свет. І сёння, адзначаючы пакінутую ёй спадчыну, можна сказаць: тое, што яна зрабіла для нацыянальнай культуры, хапіла б на дзве-тры біяграфіі. Шмат чаго зроблена і для ўвекавечання памяці гэтай жанчыны. І ў гэтым асаблівую ролю сыграў Уладзімір Пракапцоў, яе духоўны паслядоўнік і сённяшні генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Першым крокам на яго новай пасадзе кіраўніка музея (у пачатку 1998 года) быў зварот да адпаведных інстанцый з просьбай падтрымаць яго ідэю аб устаноўцы мемарыяльнай дошкі ў гонар Аладавай на фасадзе музея. І 26 чэрвеня 1998 года апошнюю, з партрэтным вобразам Алены Васільеўны (аўтар — Іван Міско), усталювалі. Потым адбыліся і штогодовыя Аладаўскія чытанні, і паштоўка да 100-годдзя з дня нараджэння Аладавай, і, нарэшце, фундаментальная кніга, выдадзеная 10 гадоў таму. І я ў былым галоўным рэдактарам праекта, а дапамагані мне Уладзімір Пракапцоў і Надзея Усва. А потым у гонар Алены Васільеўны і Мікалая Ільча Аладавых з'явілася ў мінскім мікрараёне Дамброўка-5 і вуліца...



Зайр Азгур. Бюст Алены Аладавай.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (у рамках экспазіцыі — выстава "Вялікая Айчынная вайна

■ "Мастацтва Краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выставы: ■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору расійскага калекцыянера Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.

■ Выстава "Нехалькі словаў пра пастэль" Ларысы Журавой — да 7 лістапада.

■ Выстава "Свет нябесны на зямлі" (творы царкоўнага мастацтва XVII — XXI стст.) — да 30 студзеня 2017-га.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Свято і паветра. Жывальні Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

да 30 кастрычніка. ■ Выстава "PaVetra. Водар роднага краю" — да 23 кастрычніка.

■ Акцыя "Вольнае піяна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

■ Інтэрактыўны праект "Лазеры лабірынт" — да 30 кастрычніка.

■ Выстава "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт: гісторыя і сучаснасць" — з 25 кастрычніка да 5 лістапада.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі: ■ "Мінск пачатку ў канцы XIX — на пачатку XX стст."

■ "I з'езд РСДРП у асобах"

■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі"

■ "Гісторыя Дома-музея І з'езду РСДРП"

■ Выстава ўнікальных рэлізійных фігур "Свет старажытных людзей" — да 4 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі: ■ "Геалогія і палеанталогія"

■ "Сезонныя змены"

■ Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін"

■ "Хвойны тыл лесу і насельнікі змяшанага лесу"

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу"

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл"

■ "Выстава насякомаедных раслін"

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Шумлівая прырата вясёлка" — да 13 сакавіка 2017-га.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінааэдра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Незвычайныя атракцыён "Стужкавы лабірынт" — да 31 снежня.

■ Выстава "Усё жыццё ў адным ровары" — да 14 лістапада.

■ Выстава "Сафары парк". МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях"

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X—XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выставы: ■ Фотавыстава "Выварат" Іанны Кандрэцкавай і Іанны Семанюк — да 30 кастрычніка.

■ Выстава "Паланэзы на вяртанне" — да 18 лістапада.

ГАСЦЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ 29 — "Турандот" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пуччыні.

■ 29 — Канцэрт "Толькі раз бывае ў жыцці сустрача" (Венчары з "Серзанадай"). Камерная зала імя Л.П.Александрароўскай. Пачатак у 19.30.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 22 — "Шаўчунок" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.

Пачатак аб 11-й. ■ 22 — "Баль у Савай" (аперэта ў 2-х дзеях) П.Абрахама. Пачатак а 18-й.

■ 23 — "Прыгоды Кая і Герды" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) Ш.Шайдулавай. Пачатак аб 11-й.

■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы: ■ Дзюмаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстава: ■ "Займальная геаграфія" — да 31 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі: ■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць"

■ Выстава аўтарскіх галаўнёў у версіях "Кацялошных убораў-2016" — да 30 кастрычніка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава серыі карцін "Лічыбы на сэрцы" Героя Беларусі, народнага мастака СССР і Беларусі, удзельніка Вялікай Айчынай вайны Міхаіла Савіцкага — да 29 кастрычніка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПЛЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Спадчына Святой Еўфрасіны Полацкай" — да 15 студзеня 2017-га.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава "INSPIRATION" Марыны Канаваалавай — да 3 снежня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Дзіцячы ранішнік "Казкі жыцця" да дня нараджэння Якуба Коласа — 25 кастрычніка. Пачатак а 14-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчыкі і лётчыкі", галаграфічным тэатрам.

Акцыі: ■ Інтэрактыўны музейны праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.

■ Выстава мастацкай фатаграфіі Волгі Сяргеевай і Альберта Цыхановіча "У пошуках папараць-кветкі" — да 5 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"

■ Выстава дзіцячых малюнкаў у рамках міжнароднага мастацкага праекта "Дзеці вітаюць дзяцей" — да 6 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"

■ Выстава дзіцячых малюнкаў у рамках міжнароднага мастацкага праекта "Дзеці вітаюць дзяцей" — да 6 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Іанароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ Рэканструкцыя інтэр'ераў былога сядзібнага дома "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт"

■ Выстава "Брама — Парог — Дзверы" Уладзіміра Савіча — да 30 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"

■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-пабрацімы сталіцы Беларусі"

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

Пастаянная экспазіцыя.

■ Пастаянная экспазіцыя.

гісторыі гужавага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня "Карэты майстар".

АРТ-ГАСЦЕЎНЯ "ВЫСОКАЕ МСТА" г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Фотавыстава "НеМой Мінск" Алены Шапіна — да 20 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Іафодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава-адукацыйны праект "Па слядах мамантаў" — да 15 студзеня 2017-га.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі: ■ "Культавыя прадметы" ("Дамава царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Чырвоная гасцеўня".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

■ "Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."

■ "Свет прыроды" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ "Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея" (у яе рамках — выстава "Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож")

Выставы: ■ Выстава "Біблейскія і міфалагічны сюжэты ў заходнеўрапейскім мастацтве XVII — XIX стст." — да 13 лістапада.

■ Выстава "Відавочнае і неверагоднае: опытка" (30 унікальных экспанатаў з Цэнтра навукі Каперніка ў Польшчы) — да 30 кастрычніка.

■ Выстава "Гісторыя адной каляшчынкі" — да 13 лістапада.

■ Выстава плакату Рышарда Каі "Плакаты вельмі польскія" — да 30 кастрычніка.

■ Інтэрактыўны праект "Лазеры лабірынт".

Вежа палаца

Экспазіцыя: ■ "Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы".

Выставы: ■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Міхаіла Палянюкова.

■ Выстава "Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож" — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя: ■ "Zooterra".

■ Выстава.

■ Выстава экзатычных жывёл.

Зімовы сад

■ "Свет субтрапічных раслін і жывёл".

Спачывальня князёў Паскевічаў.

■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў "Вялікі музей для цікаўных сяброў".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель,